

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

1964
4.ÉVF.

3

SZÁM

BUDAPEST
ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT

Szerkeszti:

a Szerkesztőbizottság	x
Felelős szerkesztő:	x
Dr. Székely Sándor	x
Szerkesztő:	x
Torday Aliz	x
Szerkesztőség:	x
Országos Orvostudományi	x
Könyvtár és Dokumentációs	x
Központ	x
Budapest, VIII.,	x
Szentkirályi u.21.	x
Tel.:343-736,343-788.	x

Felelős kiadó az Országos Orvostudományi Könyvtár és
Dokumentációs Központ igazgatója

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és
Dokumentációs Központ

T á j é k o z t a t ó j a

1964

4. évfolyam

3. szám

T A R T A L O M

	Oldal
PATAKY Lászlóné: Betegkönyvtár... szervezése.....	3
SOMÓCZI Lórántné: A könyvtáros feladata - közvetlen szellemi kapcsolat az olvasóval.....	18
BUGYI Balázs: Az orvosi lexikonokról és értelmező szótárakról.....	23
Bibliográfia.....	28
Rövidített címleírási szabályzat.....	31

S z e m l e

MOROZOV, A.: A Szovjetunió orvosi könyvtárai.....	49
GRÖSSLER, J.: A folyóiratkörözés - az üzemi tájékoztató szolgálat része.....	57
K ö z l e m é n y e k - H í r e k	58

Jelen számunk munkatársai:

Dr. PATAKY LÁSZLÓNÉ a szőnyi Járási Kórház orvosi könyvtárosa, dr. SOMÓCZI LÓRÁNTNÉ az Állami Fodor József TBC Gyógyintézet orvosi könyvtárosa, dr. BUGYI BALÁZS az orvostudományok kandidátusa, rendelőintézeti főorvos.

BETEGKÖNYVTÁR SZERVEZÉSE

A betegkönyvtár különleges könyvtártípust képvisel. Feladata az, hogy az egészségügyi intézményekben /kórházakban, szanatóriumokban/ ápolt betegeket ellássa könyvvel, irodalommal. Ezzel a munkájával egyaránt szolgálja

- 1./ a jó betegellátást és
- 2./ a könyvtárügyet.

1./ A korszerű betegellátásnak ma már elismerten fontos tényezője a kellemes környezet. Ha a beteg otthonosan, jól érzi magát a kórházban, gyógyulása is zavartalanabbul folyik. A kellemes környezet kialakításában nagy szerep jut a betegkönyvtárnak. A külvilágtól elvágott, ágyhoz kötött, betegsége tüneteivel foglalkozó, szorongásokkal telt beteg ember számára a jól megválasztott, derűs olvasmány kikapcsolódást, szórakozást jelent. Az olvasás új érdeklődést ébreszt és megakadályozza a beteget abban, hogy gondolatai saját maga és a betegsége körül forogjanak. Ez a tételességben az elfoglaltság jó formáját jelenti. Sőt, az orvos utmutatásai alapján választott könyvek a gyógyító munka eszközei lehetnek. Ma már világszerte ismert fogalom a biblioterapia.

2./ A betegkönyvtár értéke a könyvtárügy szempontjából is jelentős. A kórházi betegek a társadalom minden területéről, a legkülönbözőbb foglalkozási ágakból kerülnek ki. Nagyon sok olyan akad közöttük, aki a kényszerű kórházi tartózkodás ideje alatt a betegkönyvtár szolgáltatásain keresztül jut először igazi kapcsolatba a könyvvel, az irodalommal. De még az olvasni szeretők között is találhatunk olyanokat, akik általa ismerik meg a kölcsönkönyvtár előnyeit és tanulják meg használatának módját. Így a betegkönyvtár sok esetben elvezeti az olvasót a közművelődési könyvtárba.

Ezek a tényezők beszédesen igazolják, milyen fontos lenne a betegkönyvtárak ügyét nálunk is országosan megszervezni.

Nemzetközi viszonylatban a betegkönyvtárak szervezésének kérdéseivel először az 1955-ös brüsszeli IFLA kongresszus foglalkozott. Később, 1959-ben a varsói kong-

resszuson vitatták meg hat ország /Anglia, Belgium, Dánia, Finnország, Svájc és Svédország/ részvételével a kórház-könyvtárakra vonatkozó irányelveket. Az "Irányelvek"-ben lefektették a betegkönyvtárak szervezésének főbb szempontjait, mind a szervezés általános kérdéseit, mind az állománytervezést, költsönzési formát, személyzeti kérdést, felszerelést és pénzügyi költségvetést illetően. /Megjelent a Libri 1960-as évfolyamának 2. számában./

Ezeknek a szempontoknak a figyelembevételével és továbbfejlesztésével néhány nyugati országban a betegkönyvtárak központi irányítás mellett, komoly anyagi alappal, magas színvonalon látják el feladatukat az egészségügyi intézményekben. /Franciaország, Svédország, NSZK stb./

H a z á n k b a n a betegkönyvtárak ügye még nincs országosan megszervezve. Ennek ellenére szanatóriumainkban, budapesti nagy kórházakban, a legtöbb megyei kórházban, sőt kisebb egészségügyi intézetekben is működnek betegkönyvtárak. Ezek a legkülönbözőbb formában és színvonalon látják el feladatukat a helyi viszonyoktól és a szervezésükben érintett szervek, ill. személyek hozzáállásától függően. A kérdés országos megszervezése és a legmegfelelőbb forma kialakítása a jövő fontos feladata.

KISÉRLETI BETEGKÖNYVTÁRUNK SZERVEZÉSE

A betegkönyvtár kis kórházban történő szervezésének, működésének tanulmányozására Szőnyben, a Komáromi Járási Tanács VB.I.sz. Kórházában - ahol mint orvosi könyvtáros működöm - a belosztályon létesítettünk egy kísérleti betegkönyvtárat. A belgyógyászati osztály egy szinten van az orvosi könyvtárral, beteganyaga a legalkalmasabb a kérdés tanulmányozására - ezért esett rá a választás. /Az épületben folyó átalakítási munkák miatt egyébként nem lehetett pillanatnyilag az egész kórházra kiterjedően megszervezni a szolgálatot./

A kísérleti betegkönyvtár megindítását a komáromi Jókai Mór Járási Könyvtár vezetőjének támogatása tette lehetővé. A szükséges könyvanyagot mint letéti állományt bocsátotta rendelkezésünkre. A könyvek kiválasztásában is hasznos tanácsokat és segítséget kaptam. A betegkönyvtárak

szervezésével foglalkozó irodalomban szinte kivétel nélkül hangsúlyozzák a szerzők a betegkönyvtár és a közművelődési könyvtár közötti szoros kapcsolat fontosságát. Ennek előnyeit a gyakorlatban is megismerhettem.

120 db. könyvvél indultunk. Az osztály 50 ágyas, így egy ágyra 2,4 könyv jutott, ami bőven elégnek bizonyult. Az általános elv szerint, rövid ápolási idejű kórházakban, ágyanként 3-5 könyvet számítanak, hosszabb ápolási idejű szanatóriumokban 5-8 -at.

ÁLLOMÁNYTERVEZÉS, KÖNYVKIVÁLASZTÁS

A könyvek kiválasztásánál

1. tartalmi és
2. formai

kérdések egyaránt szerepet játszottak.

1. A beteg ember olvasmányait más szempontok alapján kell megválasztani, mint az egészségesekét. Itt elsőrendű követelmény, hogy a könyv olvasmányos, szórakoztató, derűs tartalmu legyen - természetesen irodalmi színvonalon. Felüdülést, szórakozást, kell nyújtania a kórházi élet egyhangúságában, hasznos elfoglaltságot a téttlenségben, kikapcsolódást a betegség kellemetlenségei, aggodalmai közepette. Tekintetbe kell venni azt is, hogy a beteg ember sokszorosan fogékonyabb olvasmányai iránt, mint az egészséges - nem szabad kezébe lehangoló vagy destruktív könyvet adni. Felelősséggel kell tehát mérlegelni a kiválasztandó könyvek mindegyikét. Külföldön a fejlett betegkönyvtári szervezeteknél az állománygyarapítás központilag történik egy bizottság véleményezése alapján. Célszerűnek tartják külön betegkönyvtári ajánlójegyzék kiadását, mely a könyveket fenti szempontok szerint értékeli.

A mi esetünkben a Járási Könyvtár vezetőjével és egyik könyvtárosával háromtagú "bizottsággá" alakultunk és előzetesen leszögezve a kiválasztás főbb szempontjait - amihez még az a kérdés is kapcsolódott, hogy mely könyveket tudja a Járási Könyvtár leginkább nélkülözni - szakcsoportok szerint válogattuk ki a betegkönyvtár anyagát, minden könyvet együttesen mérlegelve.

A kiválasztott könyvek

60,83 %-a szépirodalon,

39,17 %-a ismeretterjesztő volt.

Felmerülhet az a kérdés, hogy egy betegkönyvtár állományában van-e helye ismeretterjesztő könyveknek, hiszen éppen azt szögeztük le, hogy szorakoztató, derűs olvasmányokra van a betegeknek szükségük. Határozott igennel kell válaszolni. Az idővel bőven rendelkező betegek szívesen pótolják hiányzó ismereteiket - akár foglalkozásukkal összefüggő kérdésekben, akár más területen. A férfiak különösen szívesen olvassák az ismeretterjesztő műveket. Állományunkban aránylag sok ilyen könyvet vettünk fel, ennek oka az, hogy a várható igényeknek megfelelően minden ismeretágból válogattunk néhányat.

A szépirodalmi művek között egyaránt szerepel hazai és külföldi klasszikus és mai irodalon, - a klasszikusok közül, csak a könnyebben emészthetők -. A válogatásnál figyelembe vettük azt is hogy egy járási kórház beteganyaga főként egyszerűbb emberekből kerül ki. A mi járásunkban aránylag sok a kültelki település /puszta, tanya/ melyek még ma is nagyon elmaradottak egészségügyi és kulturális téren egyaránt. A környéken sok a cigány lakosság. Mindezeket számbavéve gondolni kellett az alacsony műveltségű kezdő olvasóknak, ezért sok mesés - és ifjúsági könyvet is válogattunk. /Népmeséket, állattörténeteket, ifjúsági regényeket./

Ismeretterjesztő könyveket minden szakterületről válogattunk. Legnagyobb arányban utleírásokat, de természettudományos, műszaki, mezőgazdasági, művészeti könyveket is. A Buvár sorozatból - mint ahogy később a tapasztalat igazolta - könnyű és szerencsés is volt a válogatás. Aránylag sok könyvet vettünk a házi növény- és gyümölcsstermesztés és az állattenyésztés köréből, ezeket a falusi emberek szívesen forgatják. A korszerű háztartás, a betegeink házi diétája, a szépségápolás, a horgolás könyvei az asszonyok között váltak kedvelté. Csak kísérletképpen vettük be a technikai könyvek közül TERNAI: A motorkerékpárok szerelése és kezelése c. művet - gondolván, hogy ez való legkevésbé egy betegkönyvtárba - de azóta

tapasztalhattam, hogy ezt is szívesen forgatják a bentfekvő motortulajdonosok. A művészeti könyvek közül képes képzőművészeti és olvasmányos zenei könyveket válogattunk, de került az állományba néhány képes sportkönyv és elmés társasjátékok gyűjteménye is. Ez utóbbi jó szórakozásnak lett forrásává egy-egy szobában.

A népszerűsítő egészségügyi könyveket kihagytuk a gyűjteményből. A betegkönyvtár célja éppen a betegség körül forogó gondolatok elterelése, a beteg ember szorongásainak feloldása. Ezt pedig - az egyébként betegség-megelőzési szempontból hasznos könyvekkel - nem szolgáljuk. Ellenkezőleg, táptalajt adunk a hypochondriának, az ártalmas képzelődésnek. A szükséges egészségügyi felvilágosítást a kórházi betegek ugyanis naponta megkapják magnó-szalagról, a fülhallgatós rádión keresztül. Ezt a szolgálatot nagyon jól és szerencsés formában szervezték meg kórházunkban.

Az kezdő állomány számszerű megoszlása a következő volt:

klasszikus magyar	20 db	16,67 %	200-as szakból	2 db	1,67 %
mai magyar	30 "	25 "	300 "	"	4,17 "
klasszikus külf.	6 "	5 "	500 "	"	6,67 "
mai külföldi	5 "	4,16 "	600 "	"	8,33 "
			700 "	"	8,33 "
ifjúsági regény	12 "	10 "	900 "	"	12 "
szépirod.összesen:	73 db	60,83 "	ism.terj.össz.	47 "	39,17 %

2. A könyvek válogatásánál f o r m a i szempontok is döntő szerepet játszottak. Nem jöhettek szóba többkötetes és vastag művek. A 14-15 napos ápolási átlag mellett nem lehet hosszabb lélegzetű olvasmányokba kezdeni. De még a hosszú ideig bentfekvő betegeknek sem adható vastag könyv a kezébe, mert nem tudja azt súlya miatt tartani. Ezt a problémát külföldön könnyű műanyag könyvtartókkal oldják meg. Ezek a fehér plastikból készült könyvtartók minden éjjeliszekrényen ott vannak a modern kórházakban. Sőt a mozgatlanságra ítélt betegek számára olvasókészülékkel könynyitik meg az olvasást. Az olvasmányról felvett filmet a készülék egy tetszes szerinti szögben elhelyezhető homályos üveglemezre vetíti. A betegek olvasását segítő berendezések még a különböző típusú lapozók, nagyítóüvegek, távcsövek, prizmás nagyítók.

Tekintve, hogy mi ilyen készülékekkel nem rendelkezünk, a válogatásnál előnyben részesítettük a nagyobb betűtípussal nyomott könyveket. Az apróbetűs könyvek fekvé olvasása fárasztó és rontja a szemet.

Tekintettel voltunk a könyvek épségére, tisztaságára is. Itt kell megemlíteni a h i g i é n e kérdését, ami a betegkönyvtárnál nagyon fontos. Biztosítani kell annak a lehetőségét, hogy a könyveket használat után lemoshassuk, fertőtleníthessük. Ennek legegyszerűbb módja, hogy a könyveket lemosható műanyagkötéssel látjuk el. Erre a célra legjobban bevált a filmolux, amelynek előnye, hogy átlátszó és a könyvek színes fedőlapját is érvényre juttatja, ami viszont esztétikai szempontból előnyös. Ezzel szemben BASSET a könyvek kötésére a vörös és a sárga színt ajánlja, ezek szerint különösen jó hatással vannak a betegekre.

Anyagi eszközök hiányában nem gondolhattunk arra, hogy könyveinket a célnak megfelelően beköthessük, de azért megoldottuk a fertőtlenítést is. Beszereztünk néhány - az iskolai füzetekre használatos - átlátszó műanyag borítót. Ezek a kisméretű könyvekre jól megfelelnek, a nagyobb típusú kiadványokhoz pedig elhasznált röntgenfilmből házilag gyártottunk - néhány készséges olvasó segítségével - megfelelő nagyságú borítókat. Összesen 50 db. könyvvédőnk van. A könyvtárban tartjuk őket a könyvek mellett. Köksöznéskor belebujtatjuk a kért művet, visszavételkor a borító újból lekerül a könyvről és fertőtlenítő oldattal lemossuk.

A kiválasztott könyveket a kórház autója szállította el a Járási Könyvtárból. A kórház orvosi könyvtárában, külön szekrényben helyeztük el őket, a szépirodalmi műveket szerzői betűrendben, az ismeretterjesztőket szak- és azon belül szerzői betűrendben.

Igy minden anyagi eszköz nélkül, csupán jószándéku összefogás alapján létrejött egy - a körülményekhez képest - megfelelőnek látszó kis betegkönyvtári állomány. Ezt a későbbiek folyamán állandóan frissíteni, javítani és bővíteni kellett. Később a nem forgó könyveket kicseréltük helyettük újakat szereztünk be. Megnöveltük a mai magyar írók csoportját.

A KATALÓGUS

A következő lépés a katalóguskészítés volt. Mint tudjuk a katalógus utmutató, segédeszköz az állomány használatához. Éppen ezért szükséges, hogy a használat érdekében a leginkább megfelelő formát alkalmazzuk.

Kisérletképpen kétféle katalógust készítettem:

annotált cédulakatalógust és
füzetálatu katalógust.

Az utóbbiakból 10 darabot, hogy minden betegszobába kerüljön belőle. Ezeket kemény fedőlap közé fűztem, az első oldalára t á j é k o z t a t ó t írtam, ebből a betegek megismerhetik a kölcsönzés módját, megtudhatják azt, hogy a betegkönyvtár használata díjtalan, célja az, hogy szórakozást nyújtson számukra és kellemesebbé tegye a kórházi tartózkodást. Ők ezért viszonzásul vigyáznak a könyvekre és visszaadják azokat, hogy minél több beteg részesülhessen ebben a szolgáltatban. Ezután következik a szépirodalmi művek szerzői betűrend szerinti felsorolása, majd az ismeretterjesztő könyvek szakrendi csoportosításban. A cím után - ahol szükséges - műfaji meghatározás és pár szavas megjegyzés. A tapasztalat az, hogy a betegek kizárólag ezt a sokszorosított katalógust használják. Ez állandóan ott van a betegszobában, nyugodtan lehet böngészni, fekvé kényelmesebben lapozgathatják, mint a cédulakatalógust. Az egyszerűbb olvasók jobban eligazodnak rajta, áttekinthetőbbnek tartják - pedig a cédulakatalógust is azonos beosztásban és választólapokkal ellátva készítettem. Egyelőre azért mindkét katalógusfajta forgalomban van. Kölcsönzésnél a cédulakatalógust is használjuk, ezzel célunk az, hogy az olvasókat megismertessük a katalógusnak ezzel a közművelődési könyvtárakban is használatos formájával. Végleges helye majd a könyvtárban lesz, ha ott megindul a járóbetegek részére is a kölcsönzés.

A KÖLCSÖNZÉS

A katalógus elkészültével teljesen készen állt a könyvtár a kölcsönzésre. Mielőtt azonban ezt megkezdtük volna, néhány kérdést alaposan meg kellett gondolni, hogy a legmegfelelőbb megoldást választhassuk.

Az első és legfőbb kérdés: ki közvetítse a könyveket a betegekhez? A betegkönyvtári munkának ez a leglényegesebb része. Szükséges, hogy aki végzi ne csak a könyvek, de a betegágyságok között is otthonosan mozogjon.

Olyan országokban, ahol a betegkönyvtárak már szervezett formában működnek, szakképzett könyvtárosok végzik ezt a feladatot, akik szakmai tanulmányaikon kívül pszichológiai tanfolyamon is felkészülnek különleges munkájukra. /Svédország./ Nálunk állami gyógyintézetekben, szanatóriumokban ugyanez a helyzet, itt főhivatású kulturfelügyelő-könyvtárosok működnek.

De külföldön és itthon egyaránt találkozunk olyan gyakorlattal is, hogy a betegkönyvtár mint a közművelődési könyvtár fiókja működik és annak könyvtárosa végzi a kölcsönzést /pl. a wittenbergi városi könyvtár, a tatabányai megyei kvt. stb./.

Gyakori az a megoldás is, hogy az ápoló személyzet továbbítja az osztályokra kihelyezett könyvanyagot a betegeknek /pl. a Szombathelyi Megyei Kórházban/.

A Veszprémi Megyei Kórházban - ahova tapasztalatgyűjtés céljából leutaztam - az a helyzet, hogy az orvosi könyvtáros mellett félnapos mellékfoglalkozású könyvtáros dolgozik. Naponta végigjárja a kórtermeket, összegyűjti a kívánságokat és az orvosi könyvtárban elhelyezett könyvekből ki is elégíti azokat. Megyei kórháznál, ahol erre van keret, ez jó megoldás, de kis járási kórházban, ahol az orvosi könyvtáros is napi kétórás munkaidővel látja el teendőit, ilyesmire gondolni sem lehet. Ezeknél a leggyakoribb az előző két forma, de egyik sem mondható ideálisnak. A közművelődési könyvtáros végeredményben kívülálló személy. Munkaidejét bármennyire is hozzáhangolja a kórház rendjéhez - gyakran előfordulhat, hogy alkalmatlan időben érkezik és megjelenése zavarólag hat /valamelyik beteg állapota súlyos, különleges kezelés folyik, éppen beteget hoznak stb./.. Elképzelhető, hogy az osztályos főorvos idegenkedik attól, hogy a betegek körül a kórházi személyzetten kívül más is forgolódjon. A másik megoldás sem jó. Az ápoló személyzet nehéz és felelősség-

teljes munkát végez, tulterhelt, a könyvek kölcsönzését általában nem szívesen vállalja, de nem is tudja kielégítően ellátni.

Kisérleti könyvtárunkban, úgy érzem, nagyon szerencsés megoldást találtunk. A könyvek kölcsönzését az osztályon működő a d m i n i s z t r á t o r végzi. Az adminisztrátori munkakört érettségizett személyek látják el. Feladtuk a betegek felvételével és elbocsátásával járó adminisztrációs munka elvégzése. Elfoglaltságuk szinte predestinálja őket a kölcsönzés feladataira:

- a/ nincsenek tulterhelve, mint az ápoló személyzet;
- b/ a betegekkel a felvételnél közelebbről megismerkednek, s így az olvasóról már eleve minden lényeges dolgot tudnak /életkor, iskolai végzettség, foglalkozás, lakóhely stb./;
- c/ a beteg az ő tudtuk nélkül nem hagyhatja el a kórházat - így a könyvek elveszése gyakorlatilag kizárt;
- d/ közvetlen kapcsolatban állanak az osztályos főorvossal és az ápoló személyzettel. Ez lehetővé teszi azt, hogy az olvasmányok megválasztása szükséges esetekben terápiás célt is szolgáljon.

A belgyógyászati osztály adminisztrátora egy tavaly érettségizett kedves fiatal lány, szívesen végzi a könyvek kölcsönzését. Nem jelent számára különösebb megterhelést, hiszen rendes munkája közben naponta megfordul minden betegszobában - feljegyzí füzetében a katalógus alapján kiválasztott könyveket és a szomszédos könyvtár helyiségből pillanatok alatt helybe is viszi azokat. Csendesebb napokon van rá ideje, hogy elbeszélgessen az olvasókkal, segítségükre legyen a választásban. Az annotált katalógus, a közművelődési könyvtár, az orvosi könyvtáros támogatja őt ebben a munkájában.

A betegkönyvtári kölcsönzésnek a legjobban bevált formája a k ö n y v e s k o c s í . A kerekeken mozgó könyvkocsira 100-200 könyvet is fel lehet rakni. Ez a mozgó könyvtár oda toíható minden betegágyhoz és ott az olvasó maga választhatja ki olvasmányait. A színes könyvek látványva sokszor olyan betegben is kedvet ébreszt az olvasásra, aki egyébként nem is gondol rá.

Van rá reményünk, hogy erre a célra megkapunk egy tolókosít - ami ugyan nem könyvtári használatra készült, de mégis jól megfelel a könyvek szállítására. Amíg ez a kérdés eldől, átmeneti megoldásképpen a kölcsönzést szobánként szervezzük meg. A belgyógyászati betegszobák 3-6 ágyasak. A kölcsönző könyvtáros még hóna alatt is el tud vinni anynyi könyvet, ami közül egy-egy szobában válogatni tudnak a betegek.

Ezt a 10-12 könyvet viszont úgy válogatjuk össze, hogy az érdekelt betegek műveltségének, érdeklődési körének, várható vagy felkelteni óhajtott igényeinek megfelelő legyen. Mikor a kislány az előjegyzések alapján könyvekért jön a könyvtárba, beszámol arról, hogy pl. az 5-ös szobában három öreg bácsi fekszik, egyik sem akar olvasni, mert nem jól látják a betüket. A 3-asban fiatalabb munkások fekszenek, közülük egyik BERNATZIK: Gari-Gari c. könyvét olvassa - a többiek azt mondják, hogy őket is az érdekli és majd ha a társuk befejezi ezt fogják kölcsön venni. Kis tanácskozás után egy-két képeskönyvvel, néhány utleirással a Buvár sorozatból Ósállatok nyomában c. könyvvel és Mikszáth novellákkal megy vissza és "hogya mégis volna kedvük valamit nézegetni" jelszóval megmutatja a könyveket. Azt tapasztaltuk, hogy minden esetben elfogy a bemutatásra vitt könyvek 70-80 %-a. Ezzel a módszerrel nemcsak az érdeklődést lehet felkelteni, de lehetőséget ad az olvasás irányítására is. Az adminisztrátor idejétől függően hetenként néha többször is sort tud keríteni egy-egy szobára.

OLVASÓK STATISZTIKÁJA

	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	márc.	ápr.
Ápoltak nő	44	45	35	57	52	54	66
férfi	53	45	27	21	49	35	46
összesen	97	90	62	82	101	89	112
Olvasók nő	29	43	28	40	22	37	32
férfi	23	26	14	22	21	25	25
összesen	52	69	42	62	43	62	57
Olvasók százaléka	53,7	76,7	67,74	75,6	42,57	69,60	50,89

KÖLCÖNÖZÉSEK STATISZTIKÁJA

	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	márc.	ápr.	Ösz- szesen
Klasszikus magyar	15	34	14	28	13	23	17	144
Mai magyar	14	22	25	16	8	25	19	129
Klasszikus külf.	8	12	9	3	1	9	8	50
Mai külföldi	1	9	7	6	5	2	5	35
Társ.tud./pedagi- gia,néprajzi stb./	3	5	∅	5	5	2	3	23
Természettud./bio- lógia stb./	2	5	∅	2	4	1	2	16
Alk.tud./technika, háztartás stb./	7	4	3	9	3	5	5	36
Művészet,sport	3	3	2	4	2	1	7	22
Utleírás,történelem	6	5	5	9	1	9	6	41
Ifjúsági	4	8	3	3	10	14	2	44
Összesen	63	107	68	85	52	91	74	540

Az ismeretterjesztő művek aránylag alacsony a forgalma. Itt - a fentebb hirdetett olvasás irányításának lehetősége ellenére némely szakban visszaesés mutatkozik. Ez nagyban függ beteganyagtól, műveltségüktől, attól, hogy vannak-e közöttük kezdő olvasók. Tekintve, hogy célunk nem a jobb statisztikai eredmények kieroszakolása, hanem az olvasás megkedveltetése volt, nem is erőltettük az ismeretterjesztő műveket. A könyvvel való barátkozás általában nem velük kezdődik, - a rövid ápolási idő pedig nem ad lehetőséget az olvasó érdeklődésének továbbfejlesztésére.

Jó eredményeket várunk a most induló magnó-szolgálatunktól. A betegek számára szalagra rögzített felolvasásokat tartunk rádió keresztül. Egy-egy novellát, regényrészletet forgatunk le délutánonként. Ugyanigy könyvismertetéseket is fogunk tartani. Az olvasókedv fokozásának, az olvasás irányításának, a kezdő olvasók megsegítésének, úgy gondolom, ez is jó eszköze lesz majd.

Betegkönyvtárunk működésének értékelésénél szólni kell még a b i b l i o t e r a p i a kérdéséről is. Az olvasmányoknak a gyógyítómunkában való felhasználásáról ma már egyre többet hallunk. Ez a tevékenység az orvos és könyvtáros szoros együttműködését feltételezi. Csak az orvos döntheti el, hogy a betegre - testi, lelki defektusában - milyen jellegű, tartalmu olvasmány hat előnyösen, hogy milyen problémáktól kell elvonni illetőleg milyenekkel kell foglalkoztatni a beteget. Csak ő ítélheti meg, hogy egy könyv pozitív vagy negatív hatása-e a gyógyulásban. Az orvos azonban nem ismerheti a könyveket, nem törődhet kiválasztásukkal. A könyvtáros feladata, hogy az orvos utmutatása alapján megtalálja a megfelelő olvasmányt. Komoly segítséget nyújthat azzal is, ha előre gondosan összeállított listát ad az orvosnak az ajánlható könyvekről. A megfelelően szerkesztett könyvismertetésből könnyű kiválasztani a beteg számára legalkalmasabb olvasmányt.

Nem felelne meg a valóságnak, ha betegkönyvtárunk működésével kapcsolatban biblioterápiás munkáról vagy eredményekről számolnék be. De kapcsolatunk az osztályos főorvossal jó. Ő mondja meg melyik beteg nem olvashat, néhány esetben viszont felhívta figyelmünket arra, hogy elesett, letargikus pacienseinek érdeklődését kíséreljük meg felkelteni. Tanácsait gyakran kikérjük. Ugy gondolom, hogy a kérdés és a vonatkozó irodalon tüzetesebb tanulmányozása után meg lesz a lehetősége, hogy ezen a téren is kísérleteket folytathassunk és eredményeket érjünk el.

A KÖLCSÖNZÉSEK NYILVÁNTARTÁSA

A kölcsönzések nyilvántartására a közművelődési könyvtárakban használatos o l v a s ó n a p l ó t alkalmazzuk. Egyszerre két oldalát használva, minden szükséges adatot fel tudunk tüntetni. A baloldalon szobaszám, dátum, az olvasó neve és lakcíme után mindjárt lehet bejegyezni a megfelelő statisztikai adatokat /nem, életkor, foglalkozás/, a jobb oldalra kerül a kért mű szerzője, címe, az olvasó aláírása. Az életkor és foglalkozás átkeresztelt rovataiba jegezzük be a könyvek szakszámát. Így valamennyi adat együtt van és a könyvtár működésének kiértékelésénél csak össze kell adni az egyes rovatokat. A könyvtár kísérleti jelle-

ge miatt szükségünk volt minden statisztikai adat feltűntetésére, elképzelhető, hogy később ezek egy része feleslegessé válik.

A baloldali "Jegyzet" rovatban azt tartjuk nyilván, hogy az olvasó tagja-e már valamilyen könyvtárnak, a jobboldaliba pedig a könyv visszavételének elismerése kerül.

PROPAGANDAMUNKA

Bejegyzéseink alapján kitűnt, hogy az olvasóknak csak elenyészően kis százaléka könyvtári tag. A nyilvántartás lehetőségét ad arra, hogy különös gondot fordítsunk azokra, akik nem tagjai semmiféle könyvtárnak. Az ilyen irányú propagandamunkának jó segédeszközei a különféle könyvjelzők és röplapok, melyek tájékoztatnak a helybeli ill. a közszéki könyvtárakról.

Mi a m a g n ó s z o l g á l a t o t használjuk majd fel erre a célra. Ebben a helybeli és közszéki könyvtárak szolgáltatásait, nyilvántartási idejét ismertetjük, időnként könyvtári híreket is közvetítünk. Ezeket a felvételeket a Járási Könyvtár segítségével készítjük. Ugyancsak ők nyújtanak segítséget abban, hogy figyelemmel kísérhessük, hány olvasónkból válik lakóhelyén könyvtári tag. Az idő rövidsége miatt ilyen felmérést még nem lehetett végezni, de bízom benne, hogy az eredmények igazolni fogják reményeinket.

VÉGSŐ MEGJEGYZÉSEK

Betegkönyvtárunk nagyon fiatal még - így tapasztalataink, módszereink is csak most alakulnak. De összegezve az eddigi eredményeket és a különböző véleményeket már most is megállapíthatjuk, hogy:

1. A betegkönyvtárra szükség van, szolgáltatásait a betegek igénylik és hálásan fogadják.

Az o s z t á l y o s f ő o r v o s véleménye az, hogy az olvasás jó hatással van a betegekre. Külön örömmel veszi, hogy cukorbeteg, a gyomor- és epebajosok bent-

fekvésük ideje alatt részletesen tanulmányozhatják a diétás receptkönyveket, - ami otthoni étkezésük problémáját, és ezzel gyógyulásukat is megkönnyíti. Sikeresnek ítélte az egyik kedvetlen, levert szívbetegnél alkalmazott vidám könyv - terápiánkat.

Az á p o l ó s z e m é l y z e t e r r e g y v é l i , h o g y a könyvtár működése óta előnyösen megváltozott a kórtermi diskurzusok témája, különösen a férfiaknál.

A k ö n y v t á r o s szemével nézve szép feladat a betegek szenvedésének enyhítése és nagy jelentőségű dolog, hogy eközben olyan emberek kezébe is adunk könyvet, akik eddig nem olvastak. Büszkeségünk egy cigányasszony, aki a kórházban olvasta el életében a legelső regényt. Még többet jelent majd, ha azt tapasztaljuk, hogy olvasóinkból rendszeres könyvtárlátogatók válnak.

2. Lemérhettük azt is, hogy a betegkönyvtár megszervezése és működése nem kíván különösebb erőfeszítéseket. A Járási Könyvtártól kapott megfelelő és frissithető állománnyal, az orvosi könyvtáros irányítása mellett, az osztályos adminisztrátorok kölcsönző munkájával - eleven forgalmu kölcsönző állomásként működhet egy-egy betegkönyvtár.

Szeretném leszögezni azt, hogy bár minket munkánk végzésében fűtött a kísérletezési kedv, és a könyvtár mindkettőnk szívügye, megmaradunk azok között a határok között, amit ilyen ambícióktól át nem hatott dolgozók is vállalhatnak. Az orvosi könyvtáros az állomány összeállítására, elrendezésére, katalógizálására összesen nyolc munkaórát fordított, ez - elosztva három délutánra - nem megterhelés. Az adminisztrátor napi munkája közben megkötöttség nélkül végzi a kölcsönzés kedves és hálás feladatát.

Véleményem szerint a betegek könyvtára ebben a formában minden kis kórház valamennyi osztályán megszervezhető.

Dr. Pataky Lászlóné

IRODALOM

BASSET, R.S.: Bibliothèques des hospitaux et sanatoriums de l'Assistance publique.= B.Buhl.Fr. 1959,4,10,437-442.

LANGFELDT, Johannes: Krankenhaus Büchereiarbeit in Schweden.= Bücherei und Bildung. 1960,12,7,248-258.

Krankenhausbüchereiarbeit. Leitsätze, Probleme und Erfahrungen.= Bücherei und Bildung, 1960.12,7,273-283.

SCHMIDT, Hamerle: Bücherwagen für Krankenhausbüchereien.= Bücherei und Bildung. 1960,12,7,293-294.

MÜLLER, Christa: Wer nicht zu uns kommen kann, zu dem gehen wir!= Bibliothekar.1960,14,9,963-965.

SCHMIDT-SCHADELIN, Irmgard: Wegleitung für Spitalbibliotheken.= Bücherei und Bildung. 1961, 13,4,164-165.

KELLNER Béla: A betegek könyvellátása a kaposvári kórházban.= Könyvtáros. 1960., 10,11,819-820.

MARKOS Olivér: Betegek könyvtára.= Az Orvosi Könyvtáros. 1962,2,3,30-34.

KELLNER Béla: Hozzászólás dr. Markos Olivér: "Betegek Könyvtára" c. cikkéhez.= Az Orvosi Könyvtáros 1962,2,4,23-28.

TORDAY Alice: Betegkönyvtárak helyzete.= A Könyvtáros.1962, 12,9,530-532.

FONAY TIBOR: Jó könyveket a kórháznak! = A Könyvtáros.1963, 13,10,583-584.

KELLNER Béla: Svédországi betegkönyvtárak. Kézirat.

A KÖNYVTÁROS FELADATA - A KÖZVETLEN SZELLEMI KAPCSOLAT AZ OLVASÓVAL

A könyvtáros munkája nem merülhet ki abban, hogy könyveket szerez be, rendszerez, megőrizz s kölcsönzi őket. Legszébb, leghálásabb feladata a mélyebb szellemi kapcsolat megteremtése az olvasóval.

Régebben azt tartották megfelelő könyvtárosnak, aki nap-hosszat a könyvekbe mélyedve olvasott. A mai felfogás olyan aktív, dinamikus, az élet minden területén tájékozott és mégis megfelelő szaktudással rendelkező könyvtárost kíván, aki mindemellett a magasabb képzettségű olvasónak is segítséget tud nyújtani. Ma már lehetetlen azt kívánni, hogy a könyvtáros végigolvassa a könyvtár minden könyvét. Elsősorban azt kell tudnia, hogy milyen kérdésre hol talál feleletet, azaz milyen kérdéshez, milyen anyagot, könyvet, folyóiratot tud ajánlani. Igen fontos, hogy a könyvtárosnak megfelelő legyen a kapcsolata az eleven, lüktető élettel. Keresnie kell a kapcsolatokat az olvasókkal, hogy minél jobban megismerhesse őket. Az élet apróbb kérdésein keresztül jobban módot tud találni azoknak a könyveknek a propagálására is, amelyek megismerése még nem az olvasó igényéből fakad. Módot tud találni azoknak a könyveknek a megismertetésére is, amelyek létezéséről, tartalmáról még nincs információja az olvasónak.

Az elmondottak feltételezik, hogy a könyvtárosnak az emberekkel bántni tudó, vonzó egyéniségnek kell lennie. Igen sokat jelent, ha könyvtáros ilyen személyi tulajdonságokkal rendelkezik, mert természetes, hogy az olvasók szívesebben mennek a könyvtárba, ha megfelelő előzékenységgel és jó modorral, a kultúra és a tudomány minden területén jól tájékozott, szimpatikus, megnyerő könyvtárossal találkoznak. Az olvasókkal történő egyéni beszélgetésnek alapfeltétele a könyvtáros megfelelő alkalmazkodó képessége, valamint az, hogy beszélgetés közben le tudja olvasni az olvasó arcáról azokat az érzelmeket, amelyeket egy-egy könyv ajánlása, vagy az arról történő beszélgetés az olvasóban kivált. A könyvtárosnak nem szabad megfélemednie az udvariasságról, ha mégannyira "rosszkor jön" is az olvasó, s nem szabad megfélemednie a tapintatosságról, még a rövid beszélgetések alkalmával sem.

A könyvtárosnak, minthogy állandóan emberekkel foglalkozik, szívéllyesnek és derűsnek kell lennie. A vidám, jó hangulat, az éleselméjűség, a finom humor a jó pedagógiai érzék kiegészítői.

A fenti általános elveknek a gyakorlatba történő átültetése érdekében - bármilyen furcsának hangzik is - a munkahelyemen kategorizáltam az olvasókat. Két fő kategóriát állítottam fel:

térfi olvasók
női olvasók.

Ezen túlmenően további osztályozást készítettem kor szerint, valamint az olvasók /orvosi/ pályafutását, eddigi munkásságát, továbbá jelenlegi beosztását figyelembe véve. Természetesen különbséget kell tennem az olvasók nyelvtudása szerint is.

Meg kellett állapítanom, hogy több férfidolgozó érdeklődik a könyvtár könyvei és folyóiratai iránt, mint nő.

Az orvosnők érdeklődésének felkeltése céljából az alábbi módszerhez folyamodtam és néhány kivételtől eltekintve, nem is eredménytelenül:

Néhány új, külföldi divatlapot szereztem be; a divat tárgyalása mindig meghitt női beszélgetést eredményez. Ekközben az erőszakolás látszata nélkül mindig módom van megemlíteni, hogy az illető szakmájához tartozó könyvet vagy folyóiratot is beszereztem és ha kívánja ezt mindjárt át is adhatom.

Természetes, hogy a könyvtárosnak más a feladata a közművelődési és más a tudományos könyvtárakban. Nyilvánvaló, hogy a magasabb képzettségű olvasók másféle tájékoztatást, segítséget kívánnak a könyvtárostól, mint a szakmailag kevésbé felkészültek, a középkáderek, vagy éppen elsősorban szépirodalmi érdeklődésű olvasók.

A könyvtáros részben személytelen, részben pedig személyes kapcsolatban áll az olvasókkal. A személytelen kapcsolat utja a következő lehet:

1. A katalógus, amely pontos tájékoztatást nyújt arról, hogy milyen könyvek vannak a könyvtárban. A könyvtáros feladata ezen a területen az is, hogy az olvasót a katalógus használatára nevelje és elérje, hogy az olvasók-előbb-utóbb önállóságra tegyenek szert a katalógus használatában.

2. Az ajánló irodalmi jegyzékek, amelyek az egyes tudományágak, vagy éppen témák legfontosabb vagy aktuális irodalmát közlik, esetleg ismertetik.

3. A könyvtári plakátok, amelyek tárgya az időszerű, vagy legújabban beérkezett könyvek propagálása.

4. Az utmutatók; a könyvtár a saját olvasói számára tájékoztatót ad ki, amely használati utasítást nyújt a könyvtár, a katalógus stb. használatához.

5. A könyvkiállítás a könyv propagálásának igen hatásos eszköze. Könyvkiállítást általában valamilyen kulturális, politikai, vagy tudományos esemény alkalmából rendezünk, de helyes, ha a könyvtáros kiállítva mutatja be újabb szerzeményeit.

A személyes kapcsolatok részben közösségek /referáló ülések, előadások, felolvasások, könyvankétok stb./ részben pedig egyéniek.

S mert úgy érzem, hogy a modern könyvtáros éppen ezen a területen tér el a régi könyvtáros-ideáltól, s mert az orvosi könyvtárak jelentős része elég kis méretű ahhoz, hogy egyéni kapcsolat jölessen létre olvasó és könyvtáros között, ezzel a kérdéssel szeretnék a gyakorlat szempontjából foglalkozni.

A férfi dolgozók tekintélyes részét érdeklik a sportesemények. Ezért igyekszem a magyar sport sajtótermékein kívül némelykor más, külföldi sajtóterméket is beszerezni. Amikor ezek érkezéséről értesítést küldök a férfi dolgozóknak, csaknem mindig érdeklődéssel jelennek meg. Az érdeklődésnek ez a felkeltett hulláma mindig alkalmat nyújt egy-egy újabb könyv, vagy folyóirat ajánlására is.

Mind a nők, mind a férfiak érdeklődésének megnyerésére igen jó alkalom a feketekávézás. A nap bizonyos idejében a titkárságon feketekávét főznek. Erre sohasem megyek "üres kézzel". S ha nem az egyik, hát a másik hal bekapja a csalétket. Már-már oda jutottam, hogy ha egyszer nem viszek magammal könyvet, folyóiratot, az szinte feltűnik, hiányolják. Az ilyen feketézések mindig kellemes alkalmat kínálnak egy-egy beszélgetésre is. Ezekből le tudom szűrni, hogy az illetőnek milyen az érdeklődési köre hivatali elfoglaltságán kívül. Így ajánlani tudok egy-egy könyvet azok számára is, akik a könyvtáramat nem látogatják rendszeresen.

A szakkönyvek beszerzését és ajánlását jelentősen elősegíti a hetenként egyszer tartott referáló ülés, amelyen én is mindig résztveszek. A referálókon egy-egy kijelölt orvos előadást tart valamely témáról és a beszámolót rendszerint vita követi. Ennek során megismerem az orvosok érdeklődési területét és könnyebben tudok új beszerzéseket eszközölni. A továbbiakban hivatkozni tudok a referálón elhangzott vitára is, amikor a megfelelő könyvet ajánlom. A referáló ülés vitája után közölni szoktam, hogy milyen új könyveket sikerült beszereznem és milyen új folyóiratok érkeztek be.

Nehézségeket okoz az idegennyelvű könyvek és folyóiratok ajánlása, mert a fiatal orvosok nagy része nem rendelkezik kellő nyelvtudással. Az igazgató-főorvos segítségével sikerült angol, orosz, francia és német nyelvlecke-lemezeket és lemezjátszót beszereznem. Ezeket az említett személyes beszélgetések közben szívesen ajánlom kölcsönzésre. Persze itt is egy kis raffinériával kell élnem. Igen furcsa lenne a nyelvlecke-lemezeket csupán azért ajánlani, hogy a nyelvtanulási szándékot, vagyis valójában a szakirodalom olvasásának lehetőségét előmozdítsam. De mert az orvosok nagy részének autója van, mindig elmondom, hogy mennyivel könnyebb és színesebb lesz az elkövetkező külföldi utjuk, ha az illető nyelvet többé-kevésbé elsajátítja.

Két fiatal orvosnővel igen jelentős eredményt értem el ebben a vonatkozásban. Ügyeleti idejük alatt állandóan használják a nyelvlecke-lemezeket.

A magasabb képzettségű orvosok számára kis könyvtárat létesítettem a szobáikban azokból a könyvekből, amelyeket

érdeklődési körüknek megfelelően állandóan használnak. Már gyakorlatból tudom, hogy ezekhez milyen új könyveket kell beszerennem, és az orvosok mindannyiszor szívesen fogadják, ha egy-egy új könyvvel lepek meg őket. Tapasztalatból tudom, hogy az ilyen irányú segítség is mennyire fontos az orvosok számára.

Az orvosokon kívül rendszeres olvasói lettek a könyvtárnak a középkáderek, műtősök, asszisztensek, ápolószemélyzet is. Igen öröndetes, hogy a középkáderek érdeklődése napról-napra növekszik. Nyilvánvaló, hogy az ő számukra azokat a könyveket ajánlom, amelyeket számukra irtak és megfelelnek érdeklődési körüknek.

Mindig megragadom az alkalmat, hogy egy-egy tudományos vagy szépirodalmi könyv kiadása alkalmával ajánljak egy-egy újonnan megjelent könyvet vagy brossurát a pártkönyvtárból. Eleinte kissé furcsának hatott ez a tevékenységem, de ma már megszokták a könyvtár látogatói is igen sok esetben saját maguk kérnek pártirodalmat. A leendő kandidátusok számára, ismerve a vizsgaanyagukat, már saját magam ajánlom a szükséges marxista irodalmat.

Még néhány szót a könyvtáros "szónoki" képességeiről. Kétségtelen, hogy az élő szó a leghatásosabb propaganda eszköz. Egy színes előadás, egy élmény, amelyet egy könyv vásárlása vagy elolvasása alkalmával szereztünk s ezt megfelelő formában továbbadjuk, mély benyomást kelt az érdeklődőkben, s ez nemcsak az olvasók számát, hanem a könyvtáros személyes kapcsolatainak számát is emeli.

A régi típusú könyvtárost tehát - aki "könyvmolyként" belebujt könyveibe, s szentségtörésnek tekintette, ha olvasásában megzavarták - fel kell váltania a dinamikus erejű, nagy intelligenciájú, a szakirodalmat jól ismerő, modern felfogású könyvtárosnak, akinek mély, személyes, szellemi kapcsolata van olvasóival.

dr. Somóczy Lórántné

AZ ORVOSI LEXIKONOKRÓL ÉS ÉRTELMEZŐ SZÓTÁRAKRÓL

Az orvostudomány ismeretanyagának a múltban, meg a közel-múltban is elképzelhetetlen mértékű gyarapodása alapvetően megváltoztatta mind a közlések formáját, mind az azokban foglaltak megismerésének módját.

A referáló és indexelő folyóiratok és bibliográfiák révén ma már biztosítottnak tekinthető, hogy egy kutató - bármely szakmai kérdéssel kíván is foglalkozni - a megfelelő tájékoztatást megkaphatja, a vonatkozó irodalmat fellelheti. Többnyire ettől eltérő a gyakorló orvos problémája, aki valamilyen részletkérdésről kíván gyors felvilágosítást nyerni, hogy egy klinikai, vagy kórházi kibocsátási lelet speciális szakkifejezéseit megértse, ha pl. egy-egy közleményben olvasott szindróma mibenlétéről tájékozódni akar. Orvosi műnyelvünk a néhány évvel vagy éppen egy-két évtizeddel ezelőtt végzett orvosok előtt az ismeretlen szakkifejezések egész sorát tartalmazza. A vizsgálati eljárásoknak személynévvel történő említése, a szerzők nevét viselő tünetek /szimptonák/ és tünetegyüttesek /szindrómák/ területén való tájékozódás szinte lehetetlenné vált. Így az orvosi irodalom célszerű felhasználását az alkalmazott szakkifejezések, nevek lényegesen megnehezítik, vagy éppen lehetetlenné teszik. Ez a körülmény is hozzájárult egyre újabb és újabb orvosi műszótárak, orvosi lexikonok megjelentetéséhez.

Ma már az orvosi értelmező szótárak és lexikonok egész sorával találkozunk, főleg az angolszász és a francia szakirodalomban. Az egyes művek azonban profiljuk, anyaguk, terjedelmük, feldolgozási módjuk tekintetében eléggé eltérnek egymástól. Ezért látszik helyesnek, sőt szükségesnek nem egyes orvosi műszótárak külön-külön történő ismertetése, hanem a leginkább elterjedtek kritikai megbeszélése. Szükséges anná is inkább, mert éppen az egyes műszótárak lényeges különbségei azt mutatják, hogy az orvosi lexikonoknak még nincsen kialakult formája. Az egyes típusok ismertetése pedig segíti az orvos könyvtárosokat abban, hogy kiválaszthassák azt az orvosi lexikont, amelyikben bizonyos felmerülő kérdésről a legmegfelelőbb, legegyszerűbb és leggyorsabban elérhető információt kaphatják.

Kinek szólnak az orvosi lexikonok? Az orvosnak, a közép-kádereknek, a laikus közönségnek, a betegségről tájékoztatást kereső betegnek? Milyen célt szolgáljon az orvosi lexikon? Értelmezze az egyes orvosi szakkifejezéseket, tájékoztassa az orvosokat azoknak a fogalmaknak az értelméről, azoknak az idegen műszavaknak a jelentéséről, amelyeket a hazai vagy külföldi folyóiratokban és szakmunkákban talál, nyújtson felvilágosítást olyan kérdésekről, amelyek saját szűkebb szakmai területén kívül állanak? Vagy pedig szolgáljanak ezek a lexikonok az orvosi felvilágosítás és propaganda célkitűzéseinek és - amire a tendencia szintén megvan - szolgálják egyes gyógyszergyárak üzleti érdekeit, gyógyfürdők propagandáját? Számtalan kérdés, amelyet minden egyes mű más és más formában igyekszik megválaszolni eltérő jelleget adva az egyes orvosi műszótáraknak és lexikonoknak.

Befolyásolja természetesen a lexikonok jellegét az a hagyomány is, amely az egyes országok lexikonkiadása tekintetében az idők folyamán kialakult. A francia forradalom előkészítésében jelentős szerepet töltött be a Nagy Enciklopédia, amely Voltaire, Diderot és az enciklopedisták szerkesztésében évtizeden keresztül kiméletlenül támatta a régi rendet és serkentette a forradalom fejlődését. A francia Nagy Enciklopédia haladó hagyományaként szinte természetesen kell tekintenünk azt, hogy a francia lexikonok a nagyközönséghez szólnak. Larousse szép kiállítás orvosi lexikona, Seghers igen áttekinthető, mintaszerű természettudományos értelmező zsebszótára a hagyomány megnyilatkozásaként a nagy közönséghez szól. E lexikonoknak nyelve, stílusa egyaránt a Nagy Enciklopédia közérthető, kellemes, olvasható, sőt bátran állíthatjuk élvezetes hagyományainak felel meg. A Larousse médical azonban az orvosok számára is hasznos, mert tömör, nagyon világosan megfogalmazott betűrendes tárgyalási módja lényegileg az orvos és az egészségügyi dolgozó által feltett kérdésekre is megfelelő választ ad.

A Nagy Szovjet Orvosi Enciklopédia, amelyet A.N. Bakulev akadémikus szerkeszt, a francia Nagy Enciklopédia haladó hagyományait követve igen tömör, de olvasható és élvezetes megírt cikkekben betűrendben foglalja össze az orvostudománnyal kapcsolatos valamennyi tudnivalót. Az enciklopédia újabb kiadása 1956-ban indult, 28 kötete jelent meg eddig, kötetenként 6-700 oldal terjedelemben. A sorozat

- figyelembevée a későbbi kiegészítő köteteket - egymagában is elegendő információt tartalmaz kisebb egészségügyi intézmények orvosi könyvtárai számára.

Az angolszász lexikonok jellegükben különböznek a franciáktól, amennyiben az erősen technikai jellegű műszaki lexikonok és értelmező szótárak jelentik - főképpen az Egyesült Államokban - a hagyományos szaklexikon formát. Ennek megfelelően az angolszász orvosi műszótárak mind nagyobbalaku, mint zsebkönyv formájukban az orvos elméleti és gyakorlati igényének megfelelően - hasonlóan a mérnökök zsebkönyveihez - ismertetik az érdeklődésre számot tartható anyagot. Blakiston orvosi műszótára, a Dorland féle illusztrált orvosi műszótár, számos kisebb nagyobb orvosi lexikon mellett - amilyen pld. Gould orvosi lexikona - hangsúlyozottan orvosoknak, az orvos igényeinek megfelelően tárgyalják az ismeretanyagot.

Medizinisches Wörterbuch címen Németországban többféle, szintén kifejezetten az orvosi igényeknek megfelelő kiadvány jelent meg. Ezek az értelmező szótárak igyekeznek lehetőleg valamennyi szóhajóhető terminus technikust, - legyen az betegségre, tünetre, tünetcsoportra vagy kórtani, klinikai illetőleg gyógyítási fogalmakra vonatkozó - minél tömörebben megmagyarázni. Szembetűnő e szótárak határozottan szakmai nyelvezete, a szakszövegek szigorúan definíciószerű megfogalmazása, amelyekből szinte teljesen hiányzik a francia szakmai lexikonok striláris szépsége, olvasmányossága.

A Gould, a Dorland, illetőleg a Blakiston féle lexikonok terjedelmességét a bennük foglalt meglepően gazdag anyag magyarázza, amely valóban minden, a legtávolabbról is szóhajóhető orvosi és az orvostudománnyal valamelyes kapcsolatban álló fogalmat, kifejezést érthetően, nagy szakszerűséggel magyaráz. Ezen orvosi műszótárak érdekéért kell elismerni, hogy gyógyszereket, gyógyászati készülékeket nem propagálnak és nincs kereskedelmi reklámize egyik munkának sem.

A nagyobb, nehezebben kezelhető orvosi műszótárakon kívül - tekintettel terjedelmükre és költségükre - forgalomba hoztak bibliapapírra nyomott kisebb terjedelmű, zsebkönyv-

szerű műszótárakat is. Ezek közül igényessége és a legnagyobb műszótárakkal vetekedő tartalma miatt kiemelkedik a N. L. Hoerr, és A. Osol szerkesztésében megjelent Blakiston féle illusztrált orvosi lexikon, amely kéthasábos nyomással 983 oldalon sok képtáblával és sémás rajzzal kitűnően használható orvosi műszótár.

A nagy brit, valamint a nagy szovjet enciklopédia számos orvosi fogalmat ismertet fejezetszerűen. Ezek a lexikonok hasznos tájékoztatást nyújtanak főleg az általános olvasóközönség számára. Amennyiben az azonos szakmához tartozó enciklopédiai fejezeteket külön-külön gyűjtik kötetekbe, újszerű lexikonhoz jutunk. Ilyen lexikális kiadási formával már a Nagy Francia Enciklopédia kiadása során is találkozhatni. A Fischer Bücherei mintegy 30 kötetes nagy szakmaszerinti lexikonja három kötetben foglalja össze az orvostudományra vonatkozó tudnivalókat Hartmann, Linzbach, Nissen és Schaefer szerkesztésében. Ez az igen érdekes orvosi lexikon átmenetet képez az orvosok, illetve a nagyközönség érdeklődését kielégíteni szándékozó lexikon-típusok között. A Fischer Lexikon a maga egészében laikus közönségnek is szól, mint ilyen különösen nagy súlyt helyez az orvosi felvilágosító tevékenységre, azoknak a hasznos utasításoknak a megadására, amelyekkel a betegségeket megelőzni, az egészséget megtartani lehet. A Fischer Lexikon egyben áttekintő tájékoztatást is nyújt az érdeklődő általános műveltséggel rendelkező olvasónak és szellemes megfogalmazásával az orvosoknak is az orvostudomány egyes szakmai irányzatairól, problémáiról és eredményeiről. A lexikon harmadik kötete a klinikai szakmákról tájékoztat. Míg az első két kötet fogalmazása és nyelvezete a széleskörű olvasóközönséghez szól, addig a harmadik - klinikai - kötet stílusa, szűkszavúsága arra utal, hogy e kötetet már az egészségügy terén dolgozók igényéhez és ismereteihez szabta a kiadó.

Az orvosi lexikonok anyagát áttekintve - főképpen az amerikai műszótáraknál - szembetűnik a személynevek igen nagy száma. Minden egyes a szerző nevét viselő tünethél megadják a lexikonok a szerző szűkreszabott életrajzi adatait is. Amennyire helyes és kívánatos a történeti szemlélet érvényesítése az orvostudományban általában, annyira megalapozó, hogy egyes nagynevű orvosok és természettudósok is

csak egy-egy nevükhöz fűződő műfogás, tünet, vagy betegség kapcsán kerüljenek említésre. Minthogy pedig a nagynevű orvosokat és természettudósokat ezek a lexikonok mindenképpen meg akarják említeni, nem ritkán szinte mondvascsinált megjelöléssel kapcsolatosan közlik a megérdemelten idézett kutató nevét és adatait.

A műszótárak többségében nehezen áthidalható probléma a tünetek /szimptomák/ és tünetcsoportok /szindrómák/ besorolása és taglalásának helye és módja. Vajon az egyes tüneteket és tünetcsoportokat a leíró neve, a betegség ismeretebb megnevezése vagy pedig egyszerűen a tünet, illetőleg tünetcsoport megjelölésével tárgyalják-e? A szerzők nevét viselő tünetek és tünetcsoportok száma rohamosan növekedett. Mit jelent egy-egy személynevet viselő tünetcsoport valójában? Állandóan felmerülő gyakorlati probléma, amelynek megfelelő megválaszolása az orvosi műszótáraknak egy mellékhasználatához az u.n. szindróma szótárakhoz vezetett.

Ilyen szindróma szótárakkal az utolsó években mind gyakrabban találkozunk. Leiber és Obrich a német nyelvterületen adták ki immár harmadik kiadásban megjelenő igen terjedelmes szindróma-szótárunkat. Durham szindróma szótára az angolszász orvosi könyvkiadás egyik nagy eredménye. A párizsi Masson kiadó Aimes szindrómagyűjteményét két sorozatban jelentette meg. A magyar Medicina kiadó Ungváry László szindróma zsebkönyvének kiadásával régi hiányt pótolott. E szindróma szótárak az egyes szerzők nevét viselő tünetegységekről nyújtanak tájékoztatást.

A szindróma szótárakat áttekintve, különféle megoldásokat látunk. Aimes klinikai szakmák szerint igyekszik igen szűkreszabott tájékoztatást nyújtani az egyes tünetegységekről. Durham valamint Ungváry szindróma zsebkönyvei jó tájékoztatást nyújtanak az egyes tünetegységekre vonatkozóan.

Igy amennyiben egy tünetegységről olvas az orvos, valamely folyóiratban vagy könyvben, e zsebkönyvek segítségével hamar és könnyen tájékozódhat arról, hogy voltaképpen mit jelent az említett tünetegység. Ha azonban egy tünetet, vagy tünetegységet észlel, az említett könyvek nem teszik lehetővé annak a megállapítását, hogy milyen szind-

rómát észlelt. Leiber és Olbrich igen terjedelmes kötetben több regiszter és index segítségével igyekezzenek elősegíteni, hogy a gyakorló orvos az észlelt tünetcsoportot valamilyen már leírt szindrómával azonosíthassa. Ez azonban alig oldható meg még a többféle index segítségével is.

A sokféle orvosi műszótár, lexikon és szükséges mellékhatásként értékelendő szindróma és szimptóma szótárak megjelenése az orvosok és az egészségügyi dolgozók igényeit tükrözi. A lexikonok nagy száma, különféle jellege, különböző feldolgozási módja pedig azt bizonyítja, hogy az orvosi műszótárak kialakítása ma még a legtávolabbról sem megoldott feladat, és hogy a profiljukban különböző, feldolgozási módjukban, sőt célkitűzéseikben is eltérő orvosi lexikonok egymást kiegészítő egyidejű használata révén tud csupán az orvosi könyvtáros a problémáival hozzáforduló orvosnak és egészségügyi olvasóközönségnek a leghasznosabban szolgálni, munkájukban segítséget nyújtani.

Dr. Bugyi Balázs

B I B L I O G R Á F I A

Az Országos Orvostudományi Könyvtár /OOK/, az Országos Közegészségügyi Intézet /OKI/ és a Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtára /BOTE/ állományában lévő orvosi lexikonok és szótárak.

1. Orvosi enciklopédiák

Holsaja medicinskaja enciklopedija. Tom 1-35. Red. N. A. Szemakova. Moszkva, 1928-1936. 35 db. A 2. kiadás 1956-ban indult. Eddig 27 kötet jelent meg. /Szerk.: A. N. Bakulev./ OOK, BOTE.

The British encyclopaedia of medical practice. Ed. Lord Horder. Vol. 1-12. London, Butterworths, 1950-1952. 12 db. OOK, BOTE.

2. Orvosi magyarázó és általános orvosi szótárak

ABDERHALDEN, R.: Medizinische Terminologie. Basel, Benno-Schwabe, 1948. sztlan 1214 p. OKI, BOTE.

ALEXANDER, G. - MERIAN, E.: Medizinisches Fachwörterbuch russisch-deutsch. Leipzig, VEB Thieme, 1963. 293 p. OOK.

American pocket medical dictionary 19. ed. Philadelphia, London, Saunders, 1953. IV, 639 p. OKI.

Blakiston's new Gould medical dictionary. Ed. N. L. Hoerr, A. Osol. New York-London, McGraw-Hill, 1956. 1463 p. OOK. BOTE.

BRENCSÁN, János: Orvosi szótár. Bp. Terra, 1963. 645 p. OKI, OOK.

DORLAND, N. W. A.: The American illustrated medical dictionary, ed. Philadelphia-London, Saunders, 1954. 1736 p. OOK, OKI, BOTE.

GORDON, B. L. - TALBOTT, J. H.: Current medical terminology. Chicago. AMA, 1964. 476 p. OOK.

LÁNG Imre: Orosz-magyar, magyar-orosz orvosi szótár, Bp. Akadémiai K. 1951. 312 p. OKI, OOK.

LEE-DELSIE, D.: 4000, orvosi műszó angolul-magyarul, magyarul-angolul. Debrecen, Méliusz, [1945?] 208 p. OKI, OOK.

Nouveau Larousse médical illustré. Edition refondue. Paris, Larousse, 1952. 1214 p. BOTE, OOK.

PSCHYREMBEL, W.: Klinisches Wörterbuch. Berlin, Grytzer, 1959. 980 p. OOK, BOTE.

ROBERTS, F.: Medical terms, London, Heinemann, 1954. VIII. 88 p. BOTE.

SIPKOVENSZKI, V. - GALABOV, K. - RACSEV, I. K.: Medicinszka terminologia i klinicsen recsnik. Szofia, Narodna Mladecs, 1950. 951. p. BOTE.

Stadman's medical dictionary London, Bailliere, 1961. 1680. p. OOK.

Szlovarj medicinszkoj terminologii latinszko-ukrainszko-russzkij. Kiev, Gosz. Med. Izd. 1948. 442 p. OKI.

TORDAY Ferenc: Orvosi műszótár. Bp. Novák, 1948. 538. p. OKI, OOK, BOTE.

VÉGHELYI, P. - SZILY E.: Magyar-német, német-magyar orvosi szótár. Bp. Terra, 1960 2 db. OKI, OOK.

VEILLON, E. Medizinisches Wörterbuch. - Medical dictionary - Dictionnaire médical. Bern, Huber, 1960. 1415 p. OKI, OOK, BOTE.

ZETKIN, M. - SCHALDACH, H.: Wörterbuch der Medizin. Berlin, Volk u. Gesundheit. 1956. 1008 p. OKI, OOK, BOTE.

ZHEBKOVA, E. V.: Kratkij szlovar klinicszeszkih terminov. Moszkva, Medgiz. 1959. 125. p. BOTE.

3. Orvosi szakszótárak

DONÁTH Tibor: Anatómiai értelmező szótár. A bázeli, jénai és párizsi nomenklatura szervek szerinti összehasonlító áttekintése. Bp. Medicina, 1959. 390 p. OKI, OOK.

DONÁTH Tibor - PÁLKOVICH Imre: Anatómiai nevek magyarázata. Bp. Egészségügyi Kiadó, 1952. 102 p. OKI.

ETTER, L. E.: Glossary of the words and phrases used in radiology and nuclear medicine. Springfield, Thomas, 1960. 203 p. OOK.

JAEGER, Edmund: A source-book of biological names and terms. Springfield, Thomas, 1955. 317 p. OOK.

KARLOVITZ, A.: Szinonima visszakereső szótár. Az 5. Magyar Gyógyszerkönyv hivatalos gyógyszerneveihez. Bp. Medicina, 1957. 151 p. OOK.

LEUTERT, G.: Die anatomischen Nomenklaturen von Basel, Jena, Paris in dreifacher Gegenüberstellung. Leipzig, VEB Thieme, 1963. 378 p. OOK.

Lexicon ophthalmologicum. Mehrsprachiges ophthalmologisches Wörterbuch. Basel-New York, Karger, 1959. 223 p. Angol, francia, olasz, spanyol, német. 00K.

RIEGER, R. MICHAELIS, E.: Genetisches und cytogenetisches Wörterbuch. Berlin, Springer 1958. 648 p. 00K.

ROSE, H.: Medical radiographic terminology. 4. ed. Michigan, Edwards, 1955. 108 p. 00K.

Termini radiologici deutsch, english, francais, espanol. München-Berlin, Urban und Schwarzenberg, 1959. 78 p. 00K.

4. Szindróma szótárak

AIMES, A.: Maladies et syndromes rares ou peu connus. Paris, Masson, 1950, 1959. 2 db. 00K./1-2. série./

BÉNAC, H.: Dictionnaire des syndromes. Paris, Hachette, 1956. 1026 p. 00K.

HYMAN, A.S.: The acute medical syndromes and emergencies. New York, Appleton, 1959. 442 p. 00K.

LEIBER, B. - OLBRICH, G.: Wörterbuch der klinischen Syndrome. 3. Aufl. München-Berlin, Urban und Schwarzenberg, 1963. 966 p. BOTE, 00K.

UNGVÁRY László: Betegség-szindrómák zsebkönyve. Bp. Medicina, 1962. 301 p. 00K.

RÖVIDÍTETT CÍMLEÍRÁSI SZABÁLYZAT

/A "Külföldi könyvek országos gyarapodási jegyzékének" cíMLEÍRÁSI szabályait az Országos Széchényi Könyvtár adta ki 1961.-ben. Ezt akkor minden könyvtárunknak megküldtük, hogy ennek alapján készítsék az 00K-nak küldendő külföldi könyvbajelentéseket. Sok helyen változott azóta a könyvtáros, új könyvtárak alakultak, ezért láttuk szükségesnek a rövidített cíMLEÍRÁS ismételt közlését.

A szabályzat alkalmas arra is, hogy egyes kis könyvtárak állományukat e szerint dolgozzák fel.

A címleírásban használatos rövidítések jegyzékét. Az orvosi Könyvtáros 1962. évi 2. évf. 3. számában közzétük./

I. Célkitűzés, alapelvek

I.1. a címleírás célja, hogy a szóbanforgó kiadvány azonosítását, felismerését, felkutatását lehetővé tegye, és így megkönnyítse a tudományos irodalom használatát.

I.2. Az alább követelményként feltüntetett adatok forrása a leírt kiadvány maga. Külső forrásból adatokat nem egészítünk ki.

I.3. A címleírás a kiadvány nyelvén történik. A nem latinbetűs írásokat átírjuk. A cirill betűk átírását a 36. oldalon közöljük. Egyéb /görög, arab, kínai stb/ írások esetén az elfogadott szakmai gyakorlat az irányadó.

II. A címleírás részletei

A címleírásban az alábbi adatokat kell feltüntetni /ha azok a kiadványban megtalálhatók/:

- 1 szerző ill. rendszó
- 2 cím /alcím/
- 3 kiadás száma
- 4 impresszum
- 5 terjedelem
- 6 esetleges sorozat címe és száma
- 7 megjegyzés

II.1. A címleírás első szava a rendszó. Ez lehet 1. a szerző/k/ neve, 2. egyes esetekben a cím, 3. egy testület megnevezése.

Szerző

II.1. a. Egy-két-három szerző esetében a leírás a szerzők nevével kezdődik. A vezetéknevet első helyre írjuk, majd vessző után a személynév kezdőbetűi következnek. Ebben az esetben a névek közé kötőjelet teszünk.

Példa: I, II.

A szerzőn /szerzőkön/ kívül közölt közreműködő személyeket nem tekintjük társszerzőnek. Nevüket nem tüntetjük fel.

A szerző nevében szereplő partikulák /de, von stb./ meghagyása ill. hátravetése a... oldalon közöltek szerint történik.

II.1.b. Ha a munka anonim /nincs szerzője/, vagy háromnál több szerző munkája, a leírás a címmel kezdődik. Ilyenkor azonban fel kell tüntetni a főszerkesztőt, ill. az elsőnek felsorolt szerkesztőt, vagy ennek hiányában a két elsőnek felsorolt szerző nevét, ami után "etc." /orosz műveknél "i dr." /rövidítést írunk. Példa: IV, VI, VII.

II.1.c. Ha valamely tudományos testület, intézmény, állami vagy nemzetközi szerv, egyesület stb. száját működésével kapcsolatban ad közre kiadványt /alapszabályok, jelentések, katalógusok stb., de semmi esetre sem az ott végzett kutatások eredményeiről szóló beszámoló!/, akkor szerzőnek a testületet kell tekinteni /testületi szerző/, neve ilyenkor az első helyre kerül.

Példa: V.

A testületi szerző neve elé a helynevet is ki kell tenni könyvtárnak, muzeumok, kutatóintézetek, tanítóintézetek /egyetem, iskola/ esetében. Így London, British Museum vagy Wien, Universitát a helyes alak.

Ha a kiadvány közli az összeállító stb. nevét, ezt is feltüntetjük. Amennyiben egy kiadvány egyedi szerzőt vagy szerkesztőt nem közöl, de feltünteti a közrebocsátó testületet /szellemi közreadó/, akkor a testület ~~neve~~ a címleírás szövegében feltüntetjük.

Kongresszusok iratait a rendező, összehívó stb. testület nevében írjuk le, amennyiben egy testületről van szó. Ellenkező esetben /több testület esetén/ a cím első szava szerint írjuk le. Ha a címből nem világlik ki a kongresszus, akkor az alcimet /lásd II.2./ is fel kell tüntetnünk.

Példa: VI, VII.

Törvényeket, rendeleteket, ha magyarázójuk, összeállítójuk
nincsen feltüntetve a kibocsátó ország neve alatt a "tör-
vények, rendeletek" megjelöléssel írjuk le.

Példa: VIII, IX.

Cím

II.2.a. A cím teljes alakját kell leírni. Az alcimet csak
akkor vesszük fel, ha a mű tartalmára, jellegére nézve
további fontos felvilágosítást közöl. Többnyelvű cím ese-
tén csak az elsőt írjuk le. Egyes kiadványfajtáknál, szép-
irodalmi műveknél stb. a műfaj /dissz., regény, dráma stb./
megjelölését közöljük.

Példa: II.

II.2.b. Ha egy többkötetes mű egyes köteteinek külön címük
/rész cím/ van, ezt is feltüntetjük.

Példa: X.

II.3. A kiadás számát arab számmal és az "ed.Aufl.izd."
rövidítéssel jelöljük. Az első kiadás feltüntetését mel-
lőzzük. A javított, bővített, stb. kiadást, a mű nyelvén-
ek megfelelően rövidítésekkel jelöljük.

II.4. Az impresszum a kiadás helyét, a kiadó legrövidebb
megjelölését és a megjelenés évét tartalmazza.

Példa: I.

Kettőnél több kiadási hely, ill. több kiadó esetén csak az
elsőt tüntetjük fel és utána az "etc." rövidítést írjuk.

Példa: II.

Kiadási hely híján a nyomda helyét tüntetjük fel.

A kiadás évét, - ha a címlapon az impresszum adatok között
nem szerepel-, vehetjük a copy-right-ból, vehetjük a nyom-
tatás évét, végső esetben kérdőjellel az előző évszámát is.

II.5. A terjedelem megjelölése az utolsó szöveges lap megjelölésével történik. Ismétlődő lapszámok esetén a számok közé vesszőt teszünk /pl. XVI, 872 p./ . Különlönyomatoknál a lapszám határokat tüntetjük fel. /pl. 329-386. p./ Ha a kiadványban illusztráció, képes táblák, térképek vagy más mellékletek találhatók, a terjedelem megjelölése után az "ill.", "térk.", "mell." rövidítést írjuk. Többkötetes kiadványnál elég a kötetek darabszámának feltüntetése eképpen: 3 db.

Példa: II.V.

II.6. Az esetleges sorozat címe és a kiadvány sorozati száma zárójelben a címleírás végére kerül.

Példa: II,XI.

Különlönyomatok esetén /1/ a folyóirat címét, ill. /2/ a gyűjteményes kötet, emlékkönyv stb. címét tüntetjük fel.

II.7. Megjegyzésként tüntetjük fel az olyan adatokat, melyek lényegesek ugyan, de a címleírásból nem tűnnek ki. Így, ha

/1/ a kiadvány többnyelvű szöveget, vagy címet, ill. kivonatokat közöl /pl. "orosz-francia szöveg" vagy "angol.kiv."/ . Továbbá, ha

/2/ a kiadvány mikrofilmen áll rendelkezésre, ilyenkor közöljük a felvételek számát is /pl. "Mfilm.168 felv."/ .

III. Alakítások

III.1. A címleírásokat szabványos méretű /75x125 mm./ könyvtári kartonokra írógéppel írjuk.

III.2. A leírások külalakjára nézve a példák szolgálnak utmutatással.

III.3. A címlapról esetleg hiányzó írásjeleket /pont, vessző/ a leírásban értelemszerűen kitesszük.

III.4. Tekintettel a különböző nyelvek igen bonyolult helyesírási szabályaira testületek, intézmények, kiadók stb. neveit mindig nagy kezdőbetűvel írjuk.

CIRILLBETŰS SZAVAK ÁTÍRÁSA

MSz 3394-51

Sor- szám	A cirill- betű alakja	A betű átírása orosz /ukrán/ bolgár szerb szövegből				Példa ++	
1.	А а	a	a	a	a	автор	avtor
2.	В в	b	b	b	b	библиотека	biblioteka
3.	В в	v	v	v	v	вал	val
4.	Г г	g	h	g	g	грудь	hrud /ukrán/
5.	Г г	g	g	g	g	Греция	Grecija /ukrán/
6.	Д д	d	d	d	d	дело	delo
7.	В в	-	-	-	dj	рођен	rodjen /szerb/
8.	Е е е	e	e	e	e	единение	edinenie
9.	Е е	e	je	-	-	огонек	ogonek
10.	Ж ж	zs	zs	zs	ž	сине	szinje /ukrán/
11.	З з	z	z	z	z	жар	zar /szerb/
12.	И и	i	u	i	i	закон	zakon
13.	И и	j	j	j	-	игла	igla
14.	Ј ј	-	-	-	j	малый	maluj /ukrán/
15.	Ј ј	-	-	-	-	май	maj
16.	І і	-	ji	-	-	јабука	jabuka /szerb/
17.	К к	k	k	k	k	ити	iti /ukrán/
18.	Л л	l	l	l	l	изда	Jizda /ukrán/
19.	Љ љ	-	-	-	lj	каков	kakov
20.	М м	m	m	m	m	лампа	lampa
21.	Н н	n	n	n	n	љу ди	ljudi /szerb/
22.	Њ њ	-	-	-	nj	Москва	Moszkva
23.	О о	o	o	o	o	народ	narod
24.	П п	p	p	p	p	његов	njegov /szerb/
25.	Р р	r	r	r	r	обман	obman
26.	С с	sz	sz	sz	s	перо	pero
27.	Т т	t	t	t	t	рука	ruka
28.	Та та	-	-	-	ć	сам	sam /szerb/
29.	У у	u	u	u	u	тело	telo
30.	Ф ф	f	f	f	f	хођу	hoću /szerb/
31.	Х х	h	-	h	h	ум	um
32.	Ц ц	c	c	c	c	флаг	flag
33.	Ч ч	cs	cs	cs	č	хлеб	hleb
34.	Џ џ	-	-	-	dž	цветок	cvetok
35.	Ш ш	s	s	s	š	число	csiszlo
36.	Щ щ	scs	scs	st	-	чист	cist /szerb/
37.	Ъ ъ	"	-	ö	-	пенџер	pendzer /szerb/
38.	Ы ы	u	-	-	-	шаг	sag,
39.	Ь ь	!	!	!	-	шар	šar /szerb/
40.	Ъ ъ	é	-	é	-	щенок	scsenok
41.	Э э	é	-	-	-	защита	zastita /bolgár/
42.	Ю ю	ju	ju	ju	-	съезд	sz"ezd
43.	Я я	ja	ja	ja	-	Български	Bölgaraski /bolgár/
44.	Ж ж	-	-	a	-	бывало	buvalo
						учитель	ucsitel'
						дъдо	dedo /bolgár/
						эпоха	épocha
						юбка	jubka
						язык	jazuk
						жпль	agöl' /bolgár/

A SZERZŐI NÉV ALAKJA

1. A magyar, kínai, koreai nevek sorrendjét változatlanul hagyjuk. Pl. Nagy János, Cő Cung-jen
2. A cirillbetűs nevek eredeti alakját szögletes zárójelben átírva a cimleírás élére tesszük. Az átírás alapja a rekonstruált cirillbetűs alak. Pl. német forrásból származik az A.M.Samarin név, cirillbetűs eredetije tehát ,
ami átírva: [Szamarin] Samarin, A.M.
További példák:

/angolból/	Davidovich	Давидович	[Davidovics]
	Khrushchov	Хрущев	[Hruscssov]
	Kuroš ^Y	Курос	[Kuros]
	Motyleva	Мотылева	[Motüleva]
	Tvardovskij	Твардовский	[Tvardovszkij]
	Vasiliev	Васильев	[Vaszil'ev]
/franciából/	Agheyev	Агеев	[Ageev]
	Alexandrov	Александров	[Alekszandrov]
	Artobolevsky	Артобольевский	[Artobolevskij]
	Grigoriev	Григорьев	[Grigor'ev]
	Mihailov	Михайлов	[Mihajlov]
	Taitsine ^Y	Цицин	[Cicin]
/németből/	Buchstab	Бухштаб	[Buhstab]
	Kirpičeva ^Y	Кирпичева	[Kirpicseva]
	Mecatunjan	Мечатуныян	[Mecsatun'jan]
	Smirnova	Смирнова	[Szmirnova]

3. Kettős angolzász, skandináv és portugál neveknél, - ha nincsenek kötőjellel kapcsolva, - a második tekintendő családnévnek. Pl. Webster, John Macdonald - Andersen, Paul Bunyan - Godinho, Vitorino Magelhaes ellenben Fitzmaurice-Kelly, Jones.
4. A névben szereplő alábbi partikulák, - angol és belga nevek hátravetendők:
arab: al /Samavi, Qasim al-/
francia: d', de /Aubigné, Agrippa d'/
német: von, von + önálló névelő, zu, zu + önálló névelő
/Eltz, Sophie zu - Hagen, Friedrich von der - ellenben zum Stein, Hans/
olasz: d', de /Ancona, Alessandro d'/
portugál: de, da, do, dos /Santos, Julio dos/
skandináv: af, av /Hallström, Gunnar af/
spanyol: de /Unamuno, Miguel de/

Д.Е.МЕЛЕХОВ

**КЛИНИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ
ПРОГНОЗА
ТРУДОСПОСОБНОСТИ
ПРИ ШИЗОФРЕНИИ**

**Государственное издательство
медицинской литературы
Москва - 1963**

Példa: I.

**MELEHOV, E.D.: Klinicseszkie osznovü
progoza trudoszposzobnoszti pri
sizofrenii. Moszkva, 1963. Medgiz.
198 p.**

A sorozati szám a könyv gerincén

GLOSSARIA
INTERPRETUM

NUCLEAR PHYSICS
AND ATOMIC ENERGY
TERMS OF
NUCLEAR PHYSICS
AND
NUCLEAR TECHNOLOGY
IN
ENGLISH GERMAN
FRENCH RUSSIAN
BY
PROF. GEORGES BÉNÉ
AND
R. BEELER-M. GOLUB

ELSEVIER 1960
AMSTERDAM

Példa: II.

BÉNÉ, G. J. - BEELER, R. - GOLUB, M.: Nuclear physics and atomic energy. Terms of nuclear and nuclear technology in English, German, French, Russian. Amsterdam, etc. 1960. Elsevier, VIII, 213 p. /Glossaria interpretum 2./

Академия наук СССР
Лаборатория нейро-гуморальной
регуляции

ФИЗИОЛОГИЯ И ПАТОЛОГИЯ
ДИЭНЦЕФАЛЬНОЙ ОБЛАСТИ
ГОЛОВНОГО МОЗГА

Издательство
Академии наук СССР
Москва - 1963

Példa: III.

Fiziologija i patologija diencefal'noj
oblaszti golovnog mozga. Red.: N.I.
Grascsenkov. Moszkva. 1963. Izd. Akad.
Nauk. 507 p.

CONTRIBUTIONS TO

MODERN PSYCHOLOGY

SELECTED READINGS IN GENERAL PSYCHOLOGY

DON E. DULANY, JR.

RUSSELL L. DeVALOIS

DAVID C. BEARDSLEE

MARIAN R. WINTERBOTTOM

NEW YORK

OXFORD UNIVERSITY PRESS · 1958

Példa: IV.

Contributions to modern psychology.
By D.E.Dulany jr., R.L.De Valois etc.
New York, 1958. Oxford Univ. Pr. X,
398 p.

**DEUTSCHE AKADEMIE
DER WISSENSCHAFTEN ZU BERLIN
BIOGRAPHISCHER INDEX
DER MITGLIEDER**

**BEARBEITET
VON
KURT-R. BIERMANN UND GERHARD DUNKEN**

**AKADEMIE-VERLAG BERLIN
1960**

Példa: V.

**Deutsche Akademie der Wissenschaften zu
Berlin. Biographischer Index der Mitglie-
der. Bearb. v. K.R.Biermann, G.Dunken.
Berlin. 1960. Akad.-Verl. XII, 248 p. +
mell.**

Szerkesztő neve a címlap verzőjén

АКАДЕМИЯ НАУК СССР
*Советский комитет
славистов*

IV
МЕЖДУНАРОДНЫЙ
СЪЕЗД
СЛАВИСТОВ

Отчет

ИЗДАТЕЛЬСТВО
АКАДЕМИИ НАУК СССР
Москва - 1960

Példa: VI.

Akademija Nauk SzSzsZR. Szovetszkij Ko-
mitet Szlavisztov. 4. mezsdunarodnij
sz'ezd szlavisztov. Otcset. Gl. red.:
V.V.Vinogradov. Moszkva. 1960. Izd.
Akad. Nauk. 373 p.

MECHANISMS
OF IMMUNOLOGICAL TOLERANCE

Proceedings of Symposium
held at Liblice near
Prague
November 8-10. 1961.

Edited by

M. HAŠEK
A. LENGEROVÁ AND
M. VOJTÍŠKOVÁ

Publishing house of the cze-
choslovak academy of sciences

Prague 1962

Példa: VII.

Mechanisms of immunological tolerance.
Proceedings of Symposium held at
Liblice near Prague 1961. Ed. M.Hasek
etc. Prague, 1962. Czechosl.Acad.Sci.
544 p.

**Das
Geschmacksmusterrecht**

**VEB DEUTSCHER ZENTRALVERLAG
BERLIN 1960**

Példa: VIII.

**[Német Demokratikus Köztársaság. Tör-
vények, rendeletek.] Das Geschmacks-
musterrecht. Berlin. 1960. Deutscher
Zentralverl. 252 p.**

WOHNUNGSBAUGENOSSENSCHAFTEN

**Eine Zusammenstellung
der wichtigsten gesetzlichen
über Arbeiterwohnungsbaugenos-
senschaften und gemeinnützige
Wohnungsbaugenossenschaften**

**Zusammengesetzt und bear-
beitet
von**

Dr. KURT LINKHORST

**VEB DEUTSCHER ZENTRALVERLAG
BERLIN 1960**

Példa: IX.

**LINKHORST, K.: Wohnungsbaugenossenschaften.
Eine Zusammenstellung der wichtigsten ge-
setzlichen Bestimmungen... Berlin. 1960.
Deutscher Zentralverl. 240 p.**

**РАДИАЦИОННАЯ
ГИГИЕНА**

**Том I
ГИГИЕНА ТРУДА**

**Редакторы тома:
С.М.Городинский,
Г.М.Пархоменко,
Н.Ю.Тарасенко**

**Государственное издательство
медицинской литературы
МЕДГИЗ - 1962 - Москва**

**РАДИАЦИОННАЯ
ГИГИЕНА**

**Том II
КОММУНАЛЬНАЯ ГИГИЕНА**

**Редактор тома:
А.Н.Марей**

**Государственное издательство
медицинской литературы
МЕДГИЗ - 1962 - Москва**

Példa: X.

**Radiacionnaja gigiena. Moszkva, 1962.
Medgiz. 2 db. Tom 1. Gigiena truda.
Red. Sz.M.Gorodinszkij itd. Tom 2.
Kommunalnaja gigiena. Red. A.N.Marej.**

PUBLIC HEALTH PAPERS

23

URBAN WATER SUPPLY
CONDITIONS AND NEEDS
IN SEVENTY-FIVE
DEVELOPING COUNTRIES

BERND H. DIETERICH AND JOHN
M. HENDERSON

WORLD HEALTH ORGANIZATION
GENEVA

Példa: XI.

DIETRICH, Bernd H. - HENDERSON, John M.
Urban water supply conditions and needs
in seventy-five developing countries.
Geneva, 1963. World Health Organization.
92 p.
/Public Health Papers 23./

S Z E M L E

ORVOSI KÖNYVTÁRAK A SZOVJETUNIOBAN

Morozov, A.: Medicinszkije biblioteki Szovetszkogo Szozjuza.
Bulletin of the Medical Library Assotiation 1964. 52. 1.
262-270 p.

A Szovjetunióban 1961-ben 425.000 orvos és 1,430.000 egészségügyi középkezelő működött. Jelenleg az orvostudomány 72 főiskolán, 5 orvosi egyetemen és 2 stomatológiai intézetben folyik. Az ország felsőfokú egészségügyi tanintézményeiben 180.000 hallgató tanul. Igen fejlett az egészségügyi tudományos-kutató intézetek hálózata is.

Az orvostudomány fejlesztésében, az egészségügy gyakorlati feladatainak megoldásában nagy szerep jut az egészségügyi sajtónak. A Szovjetunióban évente kb. 3.500 orvosi könyvet adnak ki 40.000.000 példányban és több mint 3000 folyóiratot, gyűjteményt és bulletint. A szovjet hatalom éveiben az országban 72.844 orvosi könyv került ki a nyomdából összesen 708.2 millió példányban.

AZ ORVOSI KÖNYVTÁRHÁLÓZAT

Az orvosi könyvtárak a szovjet egészségügyi intézmények rendszerébe tartoznak. Jellemzőjük, hogy nemcsak gyűjtik és tárolják a könyveket és folyóiratokat, hanem széleskörű információt is nyújtanak a kiadványokról, igyekeznek bevonni az olvasók táborába minden egészségügyi dolgozót, aktív támogatást nyújtanak az egészségügyi szervezeteknek és intézményeknek az egészségügyi képzésben és szakmai ismereteik növelésében.

Az orvosi könyvtárhálózat szervezete megfelel az egészségügyi intézmények rendszerének:

1. Kórházi könyvtárak a városokban és falvakban. Ezek viszonylag kis könyvtárak, kevés könyvvel és folyóirattal; széleskörű könyvtárközi kölcsönzési rendszerrel, számuk jelenleg meghaladja a 3.000-t.

Ezenkívül vannak könyvtárak az egészségügyi felvilágosító központokban, amelyek a lakosság körében terjesztik az egészségügyi felvilágosító és népszerű-tudományos egészségügyi irodalmat.

2. Egészségügyi főiskolák, orvostovábbképző intézetek, egészségügyi középiskolák könyvtárai

Az előadók és a hallgatók könyvtári és bibliográfiai ellátását végzik összhangban az oktatás és a kutatás tematikájával.

Az országban 30 orvosi, gyógyszerészeti, stomatológiai egyetemi könyvtár, 11 orvostovábbképző intézeti könyvtár és 524 egészségügyi középiskolai könyvtár van.

3. A tudományos-kutató intézetek könyvtárai ellátják intézményük dolgozóit, segítik őket fontosabb tudományos problémák kidolgozásában, egyéni és kollektív információt nyújtanak a tudományos munkatársakat érdeklő kérdéseket illetően. 254 ilyen könyvtár van, ebből 31 a Szovjetunió Orvostudományi Akadémiájának intézményeiben.

4. A köztársasági orvosi könyvtárak a szövetségi és autonóm köztársaságokban megszervezik területük szakorvosainak könyvtári-bibliográfiai ellátását, egyúttal az orvosi könyvtárak módszertani és koordinációs központjai. Összesen 14 köztársasági orvostudományi könyvtár és 87 területi orvosi könyvtár van.

5. Állami Központi Orvostudományi Könyvtár. Évente több mint 14.000 olvasót lát el az olvasótermekben; egyéni kölcsönzőinek száma meghaladja a 6.000-t, könyvtárközi kölcsönzését 660 könyvtár és szervezet veszi igénybe. Évente több mint 800.000 könyvet kölcsönöz. Jelenleg a világ 72 országának 1.013 egészségügyi intézményével áll kapcsolatban.

Az orvosi könyvtárak a Szovjetunió Egészségügyi Minisztériumának irányításával működnek, a szövetségi köztársaságokban pedig a szövetségi és autonóm köztársaságok minisztériumai, a területi és a körzeti egészségvédelmi osztályok irányításával. Az orvosi könyvtárak egész hálózata tervszerűen fejlődik.

Az 1961-es adatok szerint a Szovjetunióban több mint 4.000 orvosi könyvtár volt. 32 milliót meghaladó könyv és folyóirat állománnyal, olvasók száma pedig egy millió felett volt. Az 1957-es évvel összehasonlítva a könyvtárak könyv-állománya több mint 2,5-szeresére nőtt, az olvasók száma pedig majdnem kétszeresére.

A forradalom előtti Oroszország könyvtárügyéhez képest a fejlődés óriási.

Közép-Ázsia szövetségi köztársaságainak területén például 1917-ig egyáltalán nem volt orvosi könyvtár. Jelenleg csupán az Üzbég SZSZK-ban 40 orvosi könyvtár működik, közöttük 5 orvosegyetemi, 8 tudományos-kutató intézeti könyvtár 1 milliót meghaladó állománnyal. Csak a köztársasági orvostudományi könyvtárakban több mint 146.000 könyv és folyóirat van. 1961-ben az Üzbég SZSZK könyvtárainak 29.641 olvasója volt, akik 743.901 egységet kölcsönöztek. A Kirgiz SZSZK-ban 53, a Türkmen SZSZK-ban 14, a Tadzsik SZSZK-ban 54 könyvtár van.

Az ország orvosi könyvtárai közül 1.808 áll az OSZSZK Egészségügyi Minisztériumának vezetése alatt. Állományuk több mint 15 millió könyv és folyóirat kötet. 1961-ben az OSZSZK orvosi könyvtárait 407.000 olvasó vette igénybe, 11 millió egységet kölcsönöztek. 1957-1961-ig a könyvtárak száma 578-al növekedett, az állomány-növekedés több mint 5 millió könyv és folyóirat kötet.

A többi szövetségi köztársaság orvosi könyvtárainak könyv-és folyóirat állománya 200.000 - 10 millió egységig terjed. A könyvtárnak számát a gyógyító-megelőző, tudományos és tanintézetek száma határozza meg.

A gyakorló orvosoknak nagy segítséget nyújtanak az oktató és tudományos intézmények könyvtárai is, melyek állománya nemcsak a tudományos dolgozóknak, a hallgatóknak és a professzoroknak áll rendelkezésre, hanem a gyógyító-megelőző intézmények orvosainak is.

BIBLIOGRÁFIAI MUNKA

A szovjet orvosi bibliográfia a forradalom előtti orosz bibliográfia legjobb hagyományait követi. A szovjet ha-

talom évei alatt az orvosi bibliográfia nagymértékben fellendült, az orvosi könyvtárak olyan centrumokká váltak, amelyek tematikai és információs utmutatókat adnak ki az orvostudomány és a gyakorlati egészségügy legfontosabb problémáiról. Rendszeresen tájékoztatják az egészségügyi dolgozókat a szakirodalomról, bibliográfiai tájékoztató szolgálatuk van, az orvosi szakirodalomból bibliográfiai szemléket készítenek és sokféle bibliográfiai segítséget nyújtanak az olvasóknak.

Az utóbbi időben az orvosi könyvtárak megkezdték a tájékoztató-bibliográfiai munka összehangolását az ország orvosi könyvtáraiban. Ez lehetővé teszi, hogy az egyik könyvtár által végzett bibliográfiai tájékoztatást a többi is felhasználhassa.

Az orvosi bibliográfiák tervezése és koordinálása terén a szervezési-módszertani központ funkcióit az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár tölti be, a szövetségi köztársaságokban pedig a köztársasági orvostudományi könyvtárak.

Az orvosi könyvtárak bibliográfiai munkájának az alapját a központilag kiadott könyv és folyóirat bibliográfiák és repertóriumok képezik: a "Knizsnaja letopisz", a "Letopisz' zszurnal'noje sztatej", a "Ezsegodnik knigi SZSZSZR", stb. Nagyjelentőségű a hazai és a külföldi szakirodalom referáló ismertetése. Ezt szakintézetek végzik.

A könyvtárak készítik sajtó alá 1959-65 orvosi szakirodalomának bibliográfiai mutatóit, amelyek összeállításában résztvesz a Szovjetunió Egészségügyi Minisztériuma, a szövetségi köztársaságok egészségügyi minisztériumai és a Szovjetunió Orvostudományi Akadémiája.

A terv megvalósításában résztvesznek az összes köztársasági orvostudományi könyvtárak, az orvosi főiskolák és tudományos kutatóintézetek könyvtárainak többsége, valamint számos területi orvosi könyvtár.

Az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár rendezi sajtó alá "Naucsnaja medicinszkaja literatura SZSZSZR" című bibliográfiát, amely évente két kötetben kb. 70.000 hazai közlemény címét regisztrálja. Az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár feladatai közé tartozik a bibliográfia

megjelenése évente. Ezenkívül gyomtatott tematikus bibliográfiák is készülnek.

A köztársasági orvostudományi könyvtárak rendezik sajtó alá a köztársaságban megjelent orvosi irodalom bibliográfiáit. Ilyen bibliográfiákat ad ki a Grúz, a Tadzsik, az Üzbég, a Kazah, a Bjelorusz SZSZK orvostudományi könyvtára. Ezek a kiadványok élénken illusztrálják a szovjet orvostudomány és egészségügy fejlődését a szövetségi köztársaságokban.

A köztársasági orvostudományi könyvtárak munkájában, az orvosi főiskolák és tudományos-kutatóintézetek könyvtárainak tevékenységében jelentős helyet foglalnak el a tematikus bibliográfiák, a tudomány és a gyakorlat terén dolgozókat érdeklő kérdésekről. Ezek az utmutatók hazánkban nagyon elterjedtek. Összehasonlíthatatlanul egyszerűbb a használatuk, mint az általános 10 éves kumulációk átnézése. Az utóbbi években bibliográfiákat adtak ki az urológia 100 évéről, az tüdő-tuberkolózis sebészi kezeléséről, a szív-érrendszeri megbetegedésekről, a járványos májgyulladásról, az elektronika alkalmazásáról az orvostudományban, az asthma bronchialéről, stb.

A szovjet orvosi bibliográfia egyik jellemző vonása, hogy az olvasók különböző kategóriái számára is készülnek kiadványok, például gyakorló orvosoknak, egészségügyi közép-kadéreknek. Ezeket a bibliográfiákat rendszerint a területi orvosi könyvtárak állítják össze és adják ki.

Sok bibliográfia elkészítésében több intézmény vesz részt. Tudósok és könyvtári tanácsok vitatják meg összeállításuk tervét. A bibliográfiák színvonalának emelése céljából az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár és a köztársasági orvostudományi könyvtárak konzultálnak egymással, előzetes recenziókat készítenek, lektorálják a kész kéziratokat.

A MÓDSZERTANI MUNKA

Az orvosi könyvtárak előtt álló feladatok maradéktalan megoldása, munkájuk szakadatlan tökéletesítése szerintünk eredményesen csakis a módszertani és szervezési egység alapján valósítható meg.

Tapasztalatok bizonyítják, hogy a könyvtárak munkájának szervezési-módszertani irányítása csakis egy nagy könyvtárból lehetséges, amelynek jelentős könyvtári alapja, tájékoztató-bibliográfiai apparátusa, kvalifikált szakemberei vannak, akik módszertani segítséget tudnak nyújtani. Az ország orvosi könyvtárainak nyújtott mindennapos és sokoldalú módszertani segítség az Állami Központi Orvostudományi könyvtár egyik legfontosabb funkciója.

A módszertani irányítás legfőbb célja az orvosi könyvtárak munkájának támogatása, fejlesztése. A módszertani irányítás jelentősége napjainkban még csak fokozódott, hiszen minden orvosi könyvtár munkájának arra kell irányulnia, hogy maximálisan segítse az egészségügyi dolgozókat a rák, a vírusos betegségek, a szív-érrendszeri zavarok és más, az emberek életét és egészségét fenyegető betegségek leküzdésében és megelőzésében.

Az orvosi könyvtárak hálózatának jelenlegi módszertani és szervezési irányító rendszere lehetőséget nyújt arra, hogy minden orvosi könyvtár tevékenysége e fontos feladatok megoldására irányuljon, figyelembe véve a különböző típusú könyvtárak feladatainak sajátosságait.

Az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár elsősorban a köztársasági orvostudományi könyvtáraknak nyújt segítséget. A Szovjetunió Orvostudományi Akadémiája tudományos-kutatóintézeteinek könyvtári rendszerében a módszertani irányító központ szerepét a Szovjetunió Orvostudományi Akadémiájának Főkönyvtára tölti be.

Az orvosi könyvtáraknak nyújtott metodikai támogatás lényege: a legkorszerűbb munkamódszerek tapasztalatainak terjesztése, értekezletek tartása, oktató tanfolyamok vezetése, a munka összehangolása.

Az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár, a köztársasági orvostudományi könyvtárak és a területi orvosi könyvtárak, mint módszertani központok nemcsak összegyűjtik a tapasztalatokat és tájékoztatnak azokról, hanem megszervezik a legjobb tapasztalatok bevezetését, hogy a legjobb könyvtárak eredményei közös eredmények legyenek. A mód-

szertani központok elemzik a könyvtári munkát, így lehetővé válik egyrészt a hiánvosságok kiderítése, a munka értékelése, másrészt a további munka tökéletesítési módjainak meghatározása. Figyelembe véve nemcsak a legjobb orvosi, hanem a többi könyvtár tapasztalatait is.

Az orvosi könyvtárak dolgozóinak különféle értekezletein és szemináriumain széleskörű tapasztalat- és véleménycsere folyik. Ilyen értekezleteket tart az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár a köztársasági orvostudományi könyvtárakkal és az OSZSZK orvosi könyvtáraival.

Ezek az értekezletek határozzák meg a soronkövetkező feladatokat egy meghatározott időszakra, különféle kérdéseket vitatnak és oldanak meg. 1961-ben például az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár értekezletet tartott a bibliográfiai munka problémáiról. 1962-ben az értekezlet témája az egészségügyi dolgozók könyvtári ellátásának javítása volt.

A köztársasági orvostudományi könyvtárak is tartanak értekezleteket. 1961-ben például az Azerbajdzsán és az Üzbég köztársasági orvostudományi könyvtár a bibliográfiai munkával foglalkozott.

Az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár tudományos-módszertani részlegében és könyvtárvezetési kabinetjében gyűjtik az adatokat a legjobb könyvtárakról, kartotékolják a legjobb munkamódszereket. Ezeket közreadják a sajtóban, ami kétségek nélkül elősegíti a terjedésüket.

A tapasztalatok orvosi könyvtárak közötti elterjedésében fontos helyet foglal el a kölcsönös látogatások megszervezése, amikor megismerkedhetnek az egyes könyvtárak munkájával. Nem kisebb a jelentősége annak sem, hogy az orvosi könyvtárak legtapasztaltabb dolgozói rendszeresen kiutaznak a könyvtárakba, hogy közvetlenül nyújtsanak módszertani támogatást. Az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár állandóan nyújt ilyen segítséget a szövetségi köztársaságok könyvtárainak. Pl. 1961-ben a Litván SZSZK Köztársasági orvostudományi könyvtára módszertani segítséget nyújtott a 121 könyvtárból 76-nak és 140 konzultációt tartott a könyvtári és bibliográfiai munka különböző prob-

lémairól. Ugyanilyen támogatást nyújtanak a többi köztársasági orvostudományi könyvtárak is, valamint a területi orvosi könyvtárak.

A könyvtárlátogatásra utazó személy szemléltetően be is mutatja, hogyan kell egyik, vagy másik munkát elvégezni. Az intézmények vezetőivel együttesen jelölik meg a további feladatokat, és amennyiben szükséges, az anyagi ellátottsággal és az egyéb problémákkal kapcsolatos kérdések megoldásában is segídeknek.

A helyszínen történő módszertani támogatásban nem részesíthető minden évben minden könyvtár, ezért nagy szerepet játszanak a rendes és a levelező konzultációk, amelyeknek segítségével számos kérdést oldanak meg.

Az orvosi könyvtárak mindennapos munkájukhoz módszertani utmutatókat használnak, amelyeket a Szovjetunió Muvelődésügyi Minisztériumának könyvtári hálózata számára adtak ki. Ezenkívül az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár, a köztársasági orvostudományi könyvtárak és a területi orvosi könyvtárak is állítanak össze módszertani kiadványokat, segédleteket.

A munka fejlesztése összefügg a káderek képzettségével. Az orvosi könyvtárak kádereit az állami könyvtárosképző főiskolákon és technikumokban képezik ki, szakképesítésüket viszont az orvosi könyvtárakban kapják meg, tanfolyamokon és szemináriumokon, amelyeket az Állami Központi Orvostudományi Könyvtár és a köztársasági orvostudományi könyvtárak szerveznek a bibliográfiai munkáról, az olvasók könyvtári ellátásáról, az orvosi terminológiáról, a katalógus szerkesztésről, a szakozásról és az osztályozásról, valamint egyéb kérdésekről.

A területi orvosi könyvtárak szemináriumokat tartanak a gyógyító-megelőző intézetek könyvtári dolgozóinak. Ezekben a könyvtárakban a feladatokat általában orvosok, ápolónők látják el társadalmi munkában. A szemináriumokon a fő figyelmet a gyakorlati foglalkozásokra fordítják.

A szövetségi és autonom köztársaságokban, egyes vidékeken és területeken könyvtári tanácsokat létesítettek,

egyes városokban pedig, például Leningrádban, a tanácsnak orvosi könyvtári szekciója van, ezek szervezik meg a tapasztalatcserét, tárgyalják meg a módszertani és szervezési jellegű kérdéseket, hangolják össze a tájékoztató bibliográfiai munkát.

A folyóiratkörözés - az üzemi tájékoztató szolgálat része.
- GRÜSSLER, J.: Der Zeitschriftenumlauf - ein Bestandteil der Informationsarbeit für den Produktionsbetrieb - Dokumentation. 1962, 14. 113-116 p.

Az üzemi tájékoztató szolgálatnak fontos feladata a szakfolyóiratok folyamatos és rendszeres rendelkezésre bocsátása. A legcélszerűbb az év végén a vállalatvezetéssel közösen eldönteni, hogy a következő évben kik kapják a lapokat. A körözés egyenesen vagy csillagosan történhet. Az egyenes körözés nem célszerű, miután ott az olvasók egymásnak adják tovább a lapokat és így annak holléte, folyamatos továbbjuttatása nehezen ellenőrizhető, az elveszés lehetősége nagyobb. A csillagos körözésnél a lap először az un. értékelőhöz kerül, aki kijelöli a referálandó cikkeket. Innen kb. 2 nap alatt jut vissza a dokumentációs részleghez, ahol a kijelölt cikkeket referálják, szakozzák, és az elkészült kartonokat kiküldik. Ez után következik az üzemi körözés. Az üzem nagyságától függően felelőst kell kijelölni, aki a folyóiratokat kiadja az osztályán vagy csoportjánál dolgozó egyik munkatársnak, aki azt neki juttatja vissza. A felelős adja ki a következő olvasónak, akitől megint csak őhozzá kerül vissza a lap. Az átvételt és a kiadást egy állandó kísérő jegyzéken, egyszerű aláírással igazolják.

XX

K ö z l e m é n y e k - H i r e k

XX

ORVOSI FOLYÓÍRACIKKEK VÁLOGATOTT KURRENS JEGYZÉKE

Köztudomásu, hogy a publikációk áradatában a tudományok bármely ágával foglalkozó szakember sem képes teljes egészében áttekinteni a munkájával összefüggő irodalmat. Ezért születnek olyan vállalkozások, mint az Index Medicus, amely kb 3200 orvosi folyóirat cimanyagát dolgozza fel. A magyar orvosok azonban nehezen juthatnak az Index Medicushoz, mivel devizális nehézségek miatt nem szerezhető be annyi példány, amennyire szükség volna. Ezekben a hiányokon kíván segíteni az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ és a Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtárának 1964. januárjában megindított vállalkozása. A két könyvtárba járó mintegy 800 folyóiratot folyamatosan figyeljük és katalógusba dolgozzuk a kiválasztott cikkeket /mindegyiket munkaerőhiány miatt u.i. lehetetlen/.

Ez a napról-napra bővülő, a MOB bővített szakrendszere szerint készülő katalógus, amely jelenleg mintegy 12.000 cimleírást tartalmaz, - azonban csak a budapesti orvosoknak áll rendelkezésére. Ezért a katalógus alapján havonta "Orvosi folyóiratok válogatott kurrens jegyzéke" címen kiadványt adunk ki. A katalógusunkban meglévő cimleírásokat témánként csoportosítjuk. Ezeket igyekszünk úgy összeállítani, hogy a legújabb gyógyítási problémákhoz, a hazai és külföldi kongresszusok tematikájához kapcsolódjanak. Az egyszer megjelent témákra vonatkozó gyűjtést azonban nem szakítjuk meg, kívánságra később is bármikor adunk a témára vonatkozó felvilágosítást. A kiadvány előnye, hogy átfutási ideje a cikkek jelentős többségénél nem több, mint két hónap /az Index Medicus átfutási ideje 3-4 hónap/ és olyan folyóiratokat dolgoz fel, amelyek hazánkban megvannak.

Eddigi tapasztalataink szerint az orvosok nagy hányada nem ismeri a kiadványt, de ha megismeri, örömmel fogadja és keresi. Ezért felhívjuk könyvtárosaink figyelmét arra, hogy minden eszközzel propagálják ezt a havonta megjelenő kiadványt. A feltűnő helyre kifüggesztés sem elég, mivel a házi sokszorosításban megjelenő kiadvány külseje nem előnyös. Legcélravezetőbbnek a körözést tartjuk. Ha a kiadvány elolvasása nyomán az eredeti folyóiratcikk elolvasására merül fel igény, a könyvtárosok azt a szokott módon: könyvtárközi kölcsönzés, ill. az OOK-tól való fotokópia-rendelés formájában szerezhetik be. Megrövidíti és olcsóbbá teszi az eljárást, ha a könyvtárosok a folyóiratokat a hozzájuk közelebb eső könyvtárakból kölcsönzik. A folyóiratok lelőhelyéről felvilágosítást ad a "Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban. Lelelőhelyjegyzék. 1964. Bp. 1964. OSZK" c. kiadvány. Ezuton is felhívjuk kartársaink figyelmét a lelőhelyjegyzék beszerzésére. /N.L./

KÖZÉPFOKU KÖNYVTÁROSKÉPZŐ LEVELEZŐ SZAKTANFOLYAM indult az OOK-ban. A nagy érdeklődéssel várt tanfolyamra 22 vidéki és 16 budapesti hallgató jelentkezett.

A két és fél éves tanfolyamon a hallgatók fél évenként vizsgát tesznek, és fél évenként kétszer-háromnapos konferencián vesznek részt.

Az OOK különböző szaktanfolyamain ezen kívül még 34 könyvtáros tanul. A budapesti esti tanfolyamon 12, a pécsi levelező tagozaton 17 hallgató vesz részt. A korábban közművelődési könyvtárakban tanuló könyvtárosok közül 5 hallgató vesz részt a tanfolyam utolsó két félévében az OOK szakosított levelező tagozatán.

ALAPFOKU TANFOLYAMOKAT szervez az OOK 1965-ben, tagkönyvtárosok számára. A tanfolyam anyaga a könyvtári alapismereteket tartalmazza; a jegyzet és a kétszer kétnapos konzultáció alapján a hallgatók vizsgát tesznek.

Az IFLA /a Nemzetközi Könyvtárosszövetség/ ezévi római konferenciáján az orvosi hálózatot dr. Székely Sándor, az OOK igazgatója képviselte.

FELMÉRÉST végez az OOK a magyar orvosok könyvtári és szakirodalmi igényeiről. Ennek során kérdőívet küldtünk az ország 17.600 orvosának. A válaszok értékelésére 1965 tavaszán kerül sor.

F.k.: Dr. Székely Sándor igazg.
Fővárosi Nyomdaipari Vállalat, 16. telep - Budapest
Üzemegységvezető: Csuka Tivadarné
Pld.szám: 400 + 10 = alak: B/5
T.sz.: 64/3454/b